

Semester: 1

SARDAR PATEL UNIVERSITY
B.Ed. (General)
PE- 1: Childhood and Growing Up
Semester: 1

Credit: 4

Hours: 80

Total Marks : 100

Objectives: The Student -teachers....

- (1) Understand the Child Psychological concepts and their educational implication.
- (2) Acquire knowledge and understand different aspects of childhood development
- (3) Acquire knowledge and understand Personality, Adjustment and Motivation .
- (4) Understand nature of different factor affecting learning.
- (5) Acquire knowledge and understand the learning theories.
- (6) Understand the concept, meaning, characteristic and types of exceptional children and children of learning disability.

Unit:1	Name of Child Psychology	H	W
	(A) Child Psychology - Concept, Nature, & Scope, Meaning and Principles of Growth & Development Factors influencing development (Heredity and Environment) (B) Physical Development of Child - Definition, Meaning Infancy – Characteristic & Educational Implications Child hood - Characteristic & Educational Implications Role of School in Physical Development of a Child (C) Social Development of Child – Definition, Meaning , Affecting Factor in Social development of child.	16	18
Unit:2	Adolescence and Emotions & Language Development of Child		
	(A) Adolescence in Indian Context- Characteristic , Problems of Adolescence Period , Educational implications of Adolescence (B) Emotional Development - Definition, Meaning, Factors of Affecting on Emotional Development , Adolescence and Emotional Development , Role of School in Emotional Development of a Child. (C) Language Development – Definition, Meaning, Factor affecting on Language Development.	12	16
Unit:3	Mental and Esthetic Development of Child		
	(A) Mental Development - Definition, Meaning, Factors of Affecting on Mental Development , Role of School in Mental Development (B) Asthetic Development - Definition, Meaning, Factors of Affecting on Asthetic Development , Role of School in Asthetic Development (C) Sex Education Concepts , Objectives of Sex Education , Need of Sex Education , Role of School for Sex Education	12	16

Unit:4	Personality , Adjustment and Motivation		
	(A) Definition, Meaning, Nature , Types of Personality according to karl young (B) Concept, Factors, affecting adjustment Home, School, Society (C) Motivation - Concept, Nature , Types of Motivation, Maslo's self Actualization theory	16	18
Unit:5	Learning Theroes and Exceptional Children		
	(A) Theories of Learning (1) Purpusive Learning of Taelmen (2) Bruners Theory of Discovery Learning (B) Factors Influencing Learning - Learner , Teacher, School, Home (C) Exceptional Children – Definition , Meaning, <ul style="list-style-type: none"> • Gifted Children -Meaning , Characteristics & Educational Implication • Creative Children - Meaning , Characteristics & Educational Implication • Educationally Backward Children - Meaning , Characteristics & Educational Implication 	12	16
Unit :6	Children of Learning Disability - Definition, Meaning , Types of Learning Disability – Language , Reading , Writing , Arithmetically	12	16
	(A) Learning Disability - Definition, Meaning , Types of Learning Disability – Language , Reading , Writing , Arithmetically (B) Dyslexia – Meaning, Causes of Dyslexia , Characteristics & Education of Dyslexia affected Children (C) Attention Deficiency Disorder (ADD)- Meaning Causes, Characteristics & Education of Children affected by ADD.		

બી.એડ (સામાન્ય)
(૨ વર્ષનો અભ્યાસક્રમ)
PE 1 - બાળપણ અને ઉછેર (વિકાસ)
(Childhood and Growing Up)

કેડિટ - ૦૪

કલાક : ૮૦

કુલ ગુણ : ૧૦૦

હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ....

- ૧) બાળ મનોવૈજ્ઞાનિક સંકલ્પનાઓ અને તેના ફલિતાર્થો વિશે સમજી શકે.
- ૨) બાળ વિકાસના વિવિધ તબક્કાઓની સમજ અને જ્ઞાન મેળવે.
- ૩) વ્યક્તિત્વ, અનુકૂલન અને પ્રેરણા વિશે જ્ઞાન તથા સમજ કેળવે.
- ૪) અધ્યયનને અસર કરતા વિવિધ પરિબલોના સ્વરૂપ વિશે સમજ કેળવે.
- ૫) અધ્યયનના સિદ્ધાંતો વિશે જ્ઞાન અને સમજ કેળવે.
- ૬) અપવાદરૂપ બાળકો તથા અધ્યયનની અક્ષમતા બાળકોની સંકલ્પના, અર્થ, લક્ષણો તથા તેમના પ્રકારો વિશે સમજ કેળવે.

એકમ-૧	બાળ મનોવિજ્ઞાનનું સ્વરૂપ :	કલાક - ભારાંક
	<p>(અ) બાળ મનોવિજ્ઞાન - સંકલ્પના, સ્વરૂપ અને કાર્યક્ષેત્ર, વૃદ્ધિ અને વિકાસનો અર્થ તથા સિદ્ધાંતો, તેના પર અસર કરતાં પરિબલો (વારસો અને વાતાવરણ)</p> <p>(બ) બાળકનો શારીરિક વિકાસ - વ્યાખ્યા, અર્થ, - શિશુ અવસ્થા - લક્ષણો અને શૈક્ષણિક ફલિતાર્થો - બાલ્યાવસ્થા લક્ષણો અને શૈક્ષણિક ફલિતાર્થો - બાળકના શારીરિક વિકાસમાં શાળાની ભૂમિકા</p> <p>(ક) બાળકનો સામાજિક વિકાસ - વ્યાખ્યા, અર્થ સામાજિક વિકાસને અસર કરતાં પરિબલો, બાળકના સામાજિક વિકાસમાં શાળાની ભૂમિકા</p>	૧૬ - ૧૮
એકમ-૨	તરૂણાવસ્થા તથા બાળકનો સાંવેગિક અને ભાષા વિકાસ :	
	<p>(અ) ભારતીય સંદર્ભમાં તરૂણાવસ્થા - સંકલ્પના, લક્ષણો, તરૂણાવસ્થાની સમસ્યાઓ, તરૂણાવસ્થાનો શૈક્ષણિક ફલિતાર્થો</p> <p>(બ) સાંવેગિક વિકાસ - વ્યાખ્યા, અર્થ, સાંવેગિક વિકાસ પર અસર કરતા પરિબલો, બાલ્યાવસ્થા અને સાંવેગિક વિકાસ, બાળકના સાંવેગિક વિકાસમાં શાળાની ભૂમિકા.</p> <p>(ક) ભાષા વિકાસ - વ્યાખ્યા, અર્થ, ભાષા-વિકાસ પર અસર કરતા પરિબલો, બાળકના ભાષા વિકાસમાં શાળાની ભૂમિકા.</p>	૧૨ - ૧૬

એકમ-૩	બાળકનો માનસિક અને સૌંદર્યમૂલક વિકાસ :	
	(અ) માનસિક વિકાસ - વ્યાખ્યા, અર્થ, માનસિક વિકાસ પર અસર કરતા પરિબળો, બાળકના માનસિક વિકાસમાં શાળાની ભૂમિકા. (બ) સૌંદર્યમૂલક વિકાસ - વ્યાખ્યા, અર્થ, સૌંદર્યમૂલક વિકાસ પર અસર કરતા પરિબળો બાળકના સૌંદર્યમૂલક વિકાસમાં શાળાની ભૂમિકા. (ક) જાતીય શિક્ષણ - સંકલ્પના, જાતીય શિક્ષણના હેતુઓ, જાતીય શિક્ષણની જરૂરીયાત, જાતીય શિક્ષણ માટે શાળાની ભૂમિકા	૧૨ - ૧૬
એકમ-૪	વ્યક્તિત્વ, અનુકૂલન અને પ્રેરણા :	
	(અ) વ્યક્તિત્વ - વ્યાખ્યા, અર્થ, સ્વરૂપ, યુગના મતે વ્યક્તિત્વના પ્રકાર (બ) અનુકૂલન - સંકલ્પના, અનુકૂલનને અસર કરતા પરિબળો - ઘર, શાળા, સમાજ (ક) પ્રેરણા - સંકલ્પના, સ્વરૂપ, પ્રેરણાના પ્રકાર, મેસ્લોનો આત્મ સાર્થકતાનો સિદ્ધાંત	૧૬ - ૧૮
એકમ-૫	અધ્યયનના સિદ્ધાંતો અને અપવાદરૂપ બાળકો :	
	(અ) અધ્યયનના સિદ્ધાંતો - (i) ટોલમેનનો હેતુલક્ષી અધ્યયનનો સિદ્ધાંત (ii) બ્રુનરનો અન્વેષણાત્મક અધ્યયનનો સિદ્ધાંત (બ) અધ્યયનને અસર કરતા પરિબળો - વિદ્યાર્થી, શિક્ષક, શાળા, ઘર (ક) અપવાદરૂપ બાળકો - વ્યાખ્યા, અર્થ - પ્રતિભાશાળી બાળકો - અર્થ, લક્ષણો અને શૈક્ષણિક ફલિતાર્થ - સર્જનશીલ બાળકો - અર્થ, લક્ષણો અને શૈક્ષણિક ફલિતાર્થ - શૈક્ષણિક પછાત બાળકો - અર્થ, લક્ષણો અને શૈક્ષણિક ફલિતાર્થ	૧૨ - ૧૬
એકમ-૬	અધ્યયન અક્ષમ બાળકો :	
	(અ) અધ્યયન અક્ષમતા - વ્યાખ્યાઓ, અર્થ, અધ્યયન અક્ષમ બાળકોના પ્રકારો - ભાષા, વાચન, લેખન, ગણતરી (બ) ડિસ્લેક્સિયા - અર્થ, ડિસ્લેક્સિયાના કારણો અને લક્ષણો, ડિસ્લેક્સિયા રોગગ્રસ્ત બાળકોનું શિક્ષણ. (ક) ધ્યાન ન્યૂનતાનો રોગ - અર્થ, કારણો, લક્ષણો, ધ્યાન ન્યૂનતા રોગગ્રસ્ત બાળકોનું	૧૨ - ૧૬

: સંદર્ભ પુસ્તકો :

- (1) Hurlock Elizabeth B., (1978), 'Child Development'
International Edition, McGraw-Hill book Company, New Delhi.
- (2) Mahmud Jafar (2004), 'Child Psychology'
APH Publishing Co-operation, Dariya Ganj, New Delhi.
- (3) Lada Aidarora (1982), Child Development and Education,
Progress Publishers, Moscow
- (4) Chaube S.P. (1983), Adolescent Psychology'
Vikas Publishing House Pvt. Ltd. Ghaziabad, UP (India)
- (5) Watson, Robert, & Henry Clay Lindgren (1979), 'Psychology of the child and the
Adolescent', 4th (ed.) Collier Macmillan International Editions, Macmillan
Publishing Co. Inc. New York.
- (6) માથુર એસ. એસ. (1991), 'શિક્ષા મનોવિજ્ઞાન' -
વિનોદ પુસ્તક મન્દિર, આગરા
- (7) શર્મા રાજેન્દ્ર (1998), 'બાલ વિકાસ એવં મનોવિજ્ઞાન' -
સબલાઈમ પબ્લિકેશન, જયપુર
- (8) શર્મા રચના & સિન્હા એચ. એસ. (1996), 'શિક્ષા મનોવિજ્ઞાન' -
એટલાંટિક પબ્લિશર્સ એન્ડ ડિસ્ટ્રીબ્યૂટર્સ, નઈ દિલ્લી.
- (9) દોંગા નનુભાઈ (૨૦૦૧), 'અધ્યયન, અધ્યાપન અને વિકાસનું મનોવિજ્ઞાન', નીરવ પ્રકાશન, અમદાવાદ.
- (10) દોંગા નનુભાઈ (૨૦૧૨), 'અધ્યાપન મનોવિજ્ઞાનમાં નવી દિશાઓ' : વિકાસ, શિક્ષણ પ્રક્રિયા અને માહિતી
ટેકનોલોજી, નિજજન સાયકો સેન્ટર, રાજકોટ
- (11) રાવલ નટુભાઈ વી. (૨૦૦૩), 'અધ્યેતાનો વિકાસ અને અધ્યાપન અધ્યયન પ્રક્રિયા',
નીરવ પ્રકાશન,
- (12) શુક્લ સતીષપ્રકાશ એસ. (૨૦૧૦), 'શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાન',
અગ્રવાલ પ્રકાશન, આગ્રા-૨
- (13) શુક્લ સતીષપ્રકાશ એસ. (૨૦૧૨), 'અધ્યેતા-પ્રકૃતિ અને વિકાસ',
અગ્રવાલ પ્રકાશન, આગ્રા-૨

B.Ed. (General)
PE- 2 : Contemporary India and Education
Semester: 1

Credit: 4

Hours: 80

Total Marks : 100

Objectives: The Student -teachers....

- (1) Understand the Fundamental Rights and Duties of Citizens .
- (2) Analyze the relevance of Education in Indian Socio-Cultural Context.
- (3) Examine the influence of policy Frame work on Education .
- (4) Familiarize with inequalities in Education.
- (5) Understand the issues and solution of various classes in contemporary India.
- (6) Identify and analyze social Diversities.
- (7) Understand the role of Education for Social Diversity.

Unit:1	Education	H	W
	(A) Education- Meaning and Definition (1) Indian Philosopher and Thinkers (2) Western Philosopher and Thinkers (B) Nature and Types of Education (1) Formal , Informal (2) Non Formal (C) Process of Education and its Aims (1) Process of Education (2) Aims of Education	16	18
Unit:2	Constitution of India and Educational		
	(A) Indian Constitution (1) Preamble (2) Constitutional Values (B) Rights and Duties of Indian Citizens (1) Fundamentals Rights (2) Duties of Indian Citizens (C) Rights of Education (1) Rights of Education Bill (2) Provisions of Bill	12	16
Unit:3	Education in Cotemporary India		
	(A) Kothari Commission (1964-66) (1) Recommendation (2) Implementation (B) NEP (1986) (1) Recommendation (2) Implementation (Context of Liberalization, Globalization of Indian Economy) (C) Policy Framework for marginalized Children (1) Sarva Shiksha Abhiyan, Mid Day Meal Program (2) National Knowledge Commission Formation and Vision with reference to school	12	16

Unit:4	Educational Philosophy of Indian Thinkers		
	<p>(A)M.K. Gandhi</p> <p>(1) Basic Education /Nayee Taleem</p> <p>(2) Education for Self Reliance</p> <p>(B)J. krishnamurti</p> <p>(1) Education for Individual Transformation</p> <p>(2) Education Social Transformation</p> <p>(C)Ahryobindo Ghose</p> <p>(1) Integral Education</p>	16	18
Unit:5	Contemporary Indian Schooling : Concerns and Issues		
	<p>(A) Equality of Educational Opportunity : (with reference to constitution of India)</p> <p>(1) Concept</p> <p>(2) Needs</p> <p>(B) Issues and Solution of Various Classes</p> <p>(1) Socially and Economically back word classes with reference to schedule caste and scheduled tribes</p> <p>- Issues</p> <p>- Solutions</p> <p>(2) Girls and Physically Challenged Child</p> <p>- Issues</p> <p>- Solutions</p> <p>(C) Equality in Schooling : Issues and Solution</p> <p>(1) Public School - Issues and Solution</p> <p>(2) Rural School - Issues and Solution</p>	12	16
Unit :6	Social Diversity and Education		
	<p>(A) Concept of Society and Social Diversity</p> <p>(1) Society</p> <p>(2) Social Diversity</p> <p>(B) Diversity of Different levels</p> <p>(1) Individual , Regions , Languages</p> <p>(2) Religions, Casts, Tribes</p> <p>(C) Roll of Education</p> <p>(1) In the Formation of Collective living</p> <p>(2) Resolution of Tensions peacefully and justly</p>	12	16

બી.એડ (સામાન્ય)

(૨ વર્ષનો અભ્યાસક્રમ)

PE- 2 :

શિક્ષણમાં પરિપ્રેક્ષ્ય : ૨

સમકાલીન ભારત અને શિક્ષણ

સેમેસ્ટર - ૧

ક્રેડિટ - ૪

કામના કલાકો-૪૦

કુલ ગુણ : ૧૦૦

હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ....

- ૧) નાગરિકોના મૂળભૂત હક્કો અને ફરજો વિશે સમજ કેળવે.
- ૨) ભારતીય સામાજિક-સાંસ્કૃતિ સંદર્ભે શિક્ષણની પ્રસ્તુતતાનું પૃથ્થકરણ કરે.
- ૩) શિક્ષણ પર નીતીવિષયક માળખાની અસરો તપાસે.
- ૪) શિક્ષણમાં રહેલી વિવિધ અસમાનતાઓથી માહિતગાર થાય.
- ૫) સમકાલીન ભારતમાં વિવિધ વર્ગોના પ્રશ્નો અને ઉકેલ વિશે સમજ કેળવે.
- ૬) સામાજિક વિવિધતાઓ ઓળખે અને પૃથ્થકરણ કરે.
- ૭) સામાજિક વિવિધતા માટે શિક્ષણની ભૂમિકા વિશે સમજે.

એકમ-૧	કેળવણી	કલાક-ભારાંક
	(અ) કેળવણી : અર્થ અને વ્યાખ્યાઓ ૧. ભારતીય દાર્શનિકો અને ચિંતકોની કેળવણીની વ્યાખ્યાઓ ૨. પાશ્ચાત્ય દાર્શનિકો અને ચિંતકોની કેળવણીની વ્યાખ્યાઓ (બ) કેળવણીનું સ્વસ્ત્ર અને પ્રકારો ૧. ઔપચારિક, અનૌપચારિક ૨. અવૈધિક (ક) કેળવણીની પ્રક્રિયા અને ધ્યેયો ૧. કેળવણીની પ્રક્રિયા ૨. કેળવણીના ધ્યેયો	૧૬ - ૧૮
એકમ-૨	ભારતનું બંધારણ અને શિક્ષણ	
	(અ) ભારતીય બંધારણ ૧. આમુખ ૨. બંધારણીય મૂલ્યો. (બ) ભારતીય નાગરિકોના હક્કો અને ફરજો ૧. મૂળભૂત હક્કો ૨. ભારતીય નાગરિકોની ફરજો (ક) શિક્ષણ હક ૧. શિક્ષણ વિધેયક ૨. વિધેયકની જોગવાઈઓ	૧૨ - ૧૬

એકમ-૩	સમકાલીન ભારતમાં શિક્ષણ :	
	(અ)કોઠારી પંચ (૧૯૬૪-૬૬) ૧. ભલામણો ૨. અમલીકરણ (ઉદ્યોગીકરણના સંદર્ભે) (બ)રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ (૧૯૮૬) ૧. ભલામણો ૨. અમલીકરણ (ભારતીય અર્થતંત્રમાં ઉદારીકરણ અને વૈશ્વિકરણના સંદર્ભે) (ક)છેવાડાના બાળકો માટે નીતિવિષયક માળખાની રચના ૧. સર્વશિક્ષણ અભિયાન, મધ્યાહન ભોજન યોજના ૨. રાષ્ટ્રીય જ્ઞાન મંડળની રચના અને દર્શન શાખા શિક્ષણના સંદર્ભે	૧૨ - ૧૬
એકમ-૪	ભારતીય ચિંતકોનું શિક્ષણ દર્શન :	
	(અ) મો. કે. ગાંધી ૧. પાયાનું શિક્ષણ/નઈ તાલીમ ૨. સ્વાશ્રયી કેળવણી (બ) જી કૃષ્ણમૂર્તિ ૧. સ્વ. શ્માંતરણ માટેનું શિક્ષણ ૨. સામાજિક શ્માંતરણ માટેનું શિક્ષણ (ક) અરવિંદ ઘોષ પૂર્ણતાનું શિક્ષણ	૧૬ - ૧૮
એકમ-૫	સમકાલીન ભારતીય શાળા શિક્ષણ (નિસ્બત અને સમસ્યા):	
	(અ) સમાન શૈક્ષણિક તક : (ભારતીય બંધારણના સંદર્ભે) ૧. સંકલ્પના ૨. જશ્નીયાત (બ) વિવિધ વર્ગોની સમસ્યા અને ઉકેલ ૧. સામાજિક અને આર્થિક પછાત વર્ગો - અ.પ. અને અ.જ.જાતિના સંદર્ભો - સમસ્યાઓ - ઉકેલ ૨. કન્યાઓ અને શારીરિક અશક્ત બાળકો - સમસ્યાઓ - ઉકેલ (ક) શાળા શિક્ષણમાં સમાનતા : સમસ્યા અને ઉકેલ ૧. સરકારી શાળા - સમસ્યા અને ઉકેલ ૨. ગ્રામીણ શાળા - સમસ્યા અને ઉકેલ	૧૨ - ૧૬
એકમ-૬	સામાજિક વિવિધતા અને શિક્ષણ	
	(અ) સંકલ્પના - સમાજ અને સામાજિક વિવિધતા ૧. સમાજ ૨. સામાજિક વિવિધતા	૧૨ - ૧૬

	<p>(બ) જુદી જુદી કક્ષાએ વિવિધતા</p> <p>૧. વ્યક્તિગત, પ્રાદેશિકતા, ભાષાઓ</p> <p>૨. ધર્મ, જ્ઞાતિ, આદિવાસી</p>	
	<p>(ક) શિક્ષણની ભૂમિકા</p> <p>૧. સામુદાયિક જીવન માળખાના નિર્માણમાં</p> <p>૨. તનાવના શાંતિપૂર્ણ અને ન્યાયપૂર્ણ ઉકેલ માટે</p>	

Reference Books :

- (1) Aggarwal J. C. (2003) Development and Planning of Modern Education Seventh Revised Edition, New Delhi, Vikas Publication House Pvt. Ltd.
- (2) Bhatia R.L., Ahuja B. N. (2004) Modern Indian Education and it's Problems, Delhi - Surjeet Publication.
- (3) Aggarwal J. C. (2008) Education in the Emerging Indian Society, Delhi - Shipra Publication.
- (4) Aggarwal J. C. (2006) Basic Ideas in Education, Delhi - Shipra Publication.
- (5) Govt. of India (1986/1992) National Policy on Education, New Delhi : Min. of HRD.
- (6) Deshpande, S. (2004) Contemporary India : A Sociological View, New Delhi : Penguin Chapter 5 : Caste Inequalities in India Today.
- (7) Government of India (GOI) (1966) National Education Commission (1964-66) New Delhi, Ministry of Education
- (8) Govt. of India (GOI) Right to Education Act 2009 MHRD : New Delhi <http://www.gandhi-manibhavan.org/gandhicomelive/speech8.htm>
- (9) Amarty Sen, and Jean Dreze (1997) India : Economic Development and Social Opportunity, Oxford India, Delhi.
- (10) માથુર એસ. એસ. (2009), 'उभरते हुए भारतीय समाज में शिक्षक', आगरा : अग्रवाल पब्लिकेशन
- (11) અગ્રવાલ જે. સી. (2008), 'उद्दीययान भारतीय समाज में शिक्षा' -न्यु दिल्ली : सिप्रा पब्लिकेशन
- (12) GOI (2011) Sarva Shiksha Abhiyan - Framework for implementation based on the right of children to free and compulsory education Act, 2009 GOL, Retrieved from [http://www.upefa.com/upefaweb/admin/myuploads/SSA-frame-work-\(revised\)-9-6-2011.pdf](http://www.upefa.com/upefaweb/admin/myuploads/SSA-frame-work-(revised)-9-6-2011.pdf).
- (13) NCERT (2005) National curriculum framework.NCERT
- (14) ત્રિવેદી આર.એસ., દવે જયેન્દ્ર શાસ્ત્રી અને પટેલ મોતીભાઈ મ., શિક્ષણ વિચાર શૃંખલા, અમદાવાદ, બી.એસ.શાહ પ્રકાશન
- (15) દવે શાસ્ત્રી જયેન્દ્ર, કેળવણીના તાત્વિક આધારો (૧૯૮૩) યુનિ. ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, અમદાવાદ.
- (16) પટેલ મોતીભાઈ મ., દવે શાસ્ત્રી જયેન્દ્ર, ભારતમાં શૈક્ષણિક પ્રણાલીનો વિકાસ (૨૦૦૫-૦૬), બી.એસ.શાહ પ્રકાશન, અમદાવાદ
- (17) પટેલ મોતીભાઈ મ., દવે શાસ્ત્રી જયેન્દ્ર, શિક્ષણની વિસ્તરતી ક્ષિતિજો (૧૯૯૯-૨૦૦૦), બી.એસ.શાહ પ્રકાશન, અમદાવાદ.
દેસાઈ વિપુલ આર., ભારતનું સંવિધાન (૨૦૧૦) અમદાવાદ, બુક સેલ્ફ
- (18) પટેલ મોતીભાઈ મ., દવે શાસ્ત્રી જયેન્દ્ર, વિકાસમાન ભારતીય સમાજમાં શિક્ષક, (૨૦૦૬-૦૭) અમદાવાદ, બી.એસ.શાહ પ્રકાશન, અમદાવાદ.
- (19) પટેલ મોતીભાઈ મ., દવે શાસ્ત્રી જયેન્દ્ર (૨૦૦૩-૦૪), શિક્ષણ ચિંતકોનું શિક્ષણ દર્શન, અમદાવાદ, બી.એસ.શાહ પ્રકાશન, અમદાવાદ.
- (20) પટેલ મણીભાઈ (૧૯૫૯) મહાત્મા ગાંધીની કિલસુકી (પ્રથમ આવૃત્તિ) અમદાવાદ, નવજીવન મુદ્રાણાલય.
- (21) પટેલ સી.પી. (૧૯૮૬) શિક્ષણની મુક્ત પ્રગતિ - પદ્ધતિ પ્રથમ આવૃત્તિ, વલ્લભ વિદ્યાનગર. સ.પ.યુનિવર્સિટી.
- (22) પટેલ મોતીભાઈ, દવે શાસ્ત્રી જયેન્દ્ર (૧૯૭૮) શિક્ષણની તાત્વિક અને સમાજશાસ્ત્રીય આધારશીલા, અમદાવાદ, બી.એસ.શાહ પ્રકાશન, અમદાવાદ.
- (23) રાવલ નટુભાઈ (૨૦૦૪) વિકાસમાન ભારતીય સમાજમાં શિક્ષણ અને શિક્ષક, નિરવ પ્રકાશન, અમદાવાદ.

CPS 1- Language Across the Curriculum

Semester : 1 Credit 2

Total Teaching Hours: 40

Total Marks: 50

Objectives:

The student teachers will be able to-

- Understand the role of language in thinking and communication.
- Understand the concept of multilingualism and the effect of culture on it.
- Differentiate standard language and home language.
- Understand role of communication in multilingual classroom.
- Utilize classroom communication techniques.
- Analyse various types of texts.
- Develop reading comprehension and writing skills.

Unit:1	Role of language and Multilingualism	H	W
	A) Language as a means of thinking and communication B) Multilingualism : effect of cultural background C) Standard language and home language: Nature and Effect	16	36
Unit:2	Communication in Classroom		
	A) Communication: concept, Factors affecting communication B) Communication skills : Listening, speaking, reading and writing + Comprehension C) Classroom communication techniques: Group discussion, symposia, questioning, dialogue	12	32
Unit:3	Developing reading Comprehension and writing		
	A) Types of Texts : Expository text Vs narrative texts, transactional Vs reflexive text Analysis of different types of texts. B) Developing Reading Comprehension: Concept, process and Strategies. C) Developing writing: Writing with specific purpose, writing for specific audience, Qualities of effective writing.	12	32

CPS 1- અભ્યાસક્રમ અંતર્ગત ભાષા

ક્રેડિટ :2

કુલ સમય : 40 કલાક કુલ ગુણ: 50

હેતુઓ :

પ્રશીક્ષણાર્થીઓ-

- વિચારણા અને પ્રત્યાયનમાં ભાષાની ભૂમિકા સમજે.
- બહુભાષિતાની સંકલ્પના અને સંસ્કૃતિની તેના પરની અસરો સમજે.
- પ્રમાણભૂત ભાષા અને ગૃહ ભાષા વચ્ચેનો તફાવત સમજે.
- બહુ-ભાષી વર્ગખંડમાં પ્રત્યાયનની ભૂમિકા સમજે.
- વર્ગખંડ પ્રત્યાયન પ્રયુક્તિઓનો ઉપયોગ કરે.
- વૈવિધ્યસભર કૃતિઓનું વિષ્લેષણ કરે.
- વાંચન અર્થગ્રહણ અને લેખન કૌશલ વિકસાવે.

એકમ : ૧	ભાષાની ભૂમિકા અને બહુભાષિતા	કલાક	ભારાંક
	અ) વિચારણા અને પ્રત્યાયનના સાધન તરીકે ભાષા બ) બહુભાષિતા: સાંસ્કૃતિક પશ્ચાદભૂની અસર ક) પ્રમાણભૂત ભાષા અને ગૃહ ભાષા : સ્વરૂપ અને અસર	૧૬	૩૬
એકમ : ૨	વર્ગખંડમાં પ્રત્યાયન		
	અ) પ્રત્યાયન : સંકલ્પના, અસર કરતાં પરિબળો બ) પ્રત્યાયન કૌશલો: શ્રવણ, લેખન, વાંચન, લેખન અને અર્થગ્રહણક)વર્ગખંડ પ્રત્યાયન પ્રયુક્તિઓ : જૂથ ચર્ચા, સીમ્પોસિયા, પ્રશ્નોત્તરી, સંવાદ/વાર્તાલાપ	૧૨	૩૨
એકમ : ૩	વાંચન અર્થગ્રહણ અને લેખનનો વિકાસ		
	અ) કૃતિના પ્રકારો અને તેનું વિષ્લેષણ: • નિરૂપણાત્મક વિરોધી વર્ણનાત્મક કૃતિ • વ્યવહારરલક્ષી વિરોધી પ્રતિક્ષિપ્ત કૃતિ બ) વાંચન અર્થગ્રહણનો વિકાસ : સંકલ્પના, પ્રક્રિયા અને પ્રયુક્તિઓ ક) લેખનનો વિકાસ : ચોક્કસ હેતુ માટેનું લેખન, ચોક્કસ વાચક વર્ગ માટેનું લેખન, અને અસરકારક લેખનના લક્ષણો	૧૨	૩૨

References :

- Agnihotri, R.K. (1995). Multilingualism as a classroom resource. In K. Heugh, A. Siegrühn, & P. Plüddemann (Eds.), *Multilingual education for South Africa* (pp. 3– 7). Heinemann Educational Books.
- Anderson, R.C. (1984). Role of the reader's schema in comprehension, learning and memory. In R.C. Anderson, J. Osborn, & R.J. Tierney (Eds.), *Learning to read in American schools: Basal readers and content texts*. Psychology Press.
- Eller, R.G. (1989). Johnny can't talk, either: The perpetuation of the deficit theory in classrooms. *The Reading Teacher*, 670–674

B.Ed. (General)
Pedagogy of school subject – 1 (CPS 2)1 ENGLISH
Semester-1

No. of credits:2
Total Marks : 50

Hours: 40

Objectives: The Student -teachers....

- 1) understand the basic language skills of English
- 2) define educational objectives of teaching English in terms of behavioural outcomes.
- 3) possess skill of using instructional material
- 4) adopt appropriate techniques for teaching of English.

Unit:1	Teaching of English	H	W
	(A) Teaching of English as a second language 1) Importance of Teaching English as a second language 2) Problems of Teaching English as a second language (B) Aims, Objectives and Basic language skills 1) General aims and specific objectives of teaching English 2) Listening, Speaking, Reading, Writing : (LSRW) meaning and activities (C) Lesson Planning 1) Reading Comprehension, Poetry 2) Grammar lesson based on language functions	16	36
Unit:2	Teaching of English : Approaches, textbook and teaching aids		
	(A) Approaches 1) Structural Approach 2) Communicative Approach (B) Analysis of text book (std.VI to X) 1) Variety of activities and exercise 2) Classroom interaction and teaching learning process (C) Teaching aids and Reference Materials 1) Teaching Aids (i) Pictures, Charts, Toys (ii) Computer Aided Language Learning (CALL) 2) Dictionary and Thesaurus as reference material	12	32
Unit:3	Language Enrichment		
	(A) Grammar in Use 1) Parts of Speech, Tenses 2) Direct Indirect, Proverbs & Idioms (B) Teaching of Oral Skills 1) Strip Story, Listen and Do/Draw, Jigsaw 2) Language Games (C) Developing Writing 1) Paragraph, Essay writing, story writing based on outline/picture 2) Application	12	32

CPS : 2 Understanding Discipline and Subject Cum Pedagogy-1
Gujarati : Semester - I

Credit : 2

Hours : 40

Total Marks : 50

હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ....

- શિક્ષણ આયોજનની સંકલ્પના વિષયક સમજ કેળવે.
- માતૃભાષા ગુજરાતી શિક્ષણ આયોજનનાં સોપાનો વિષયક જાણકારી કેળવે.
- ગદ્ય, પદ્ય, વ્યાકરણ અને લેખન શિક્ષણ વિષયક જાણકારી કેળવે.
- માતૃભાષા ગુજરાતી વ્યાકરણનાં ઘટકો વિષયક જ્ઞાન કેળવે.
- માતૃભાષા ગુજરાતી વિષયક સજ્જતા કેળવે.
- જુદી જુદી સાહિત્ય કૃતિઓ સંદર્ભે મૂલ્ય વિષયક સમજ કેળવે.

એકમ-૧ :	માતૃભાષા શિક્ષણમાં પાઠ આયોજન.	કલાક-ભારાંક
	<p>૧:૧ માતૃભાષા ગુજરાતીમાં પાઠ આયોજન</p> <ul style="list-style-type: none"> - પાઠ આયોજનની સંકલ્પના - પાઠ આયોજનનું મહત્ત્વ <p>૧:૨ તાસ આયોજન અને એકમ આયોજન</p> <ul style="list-style-type: none"> - તાસ આયોજનનાં સોપાનો - તાસ આયોજન અને એકમ આયોજન વચ્ચેનો તફાવત <p>૧:૩ ગદ્ય, પદ્ય, વ્યાકરણ અને લેખન શિક્ષણ</p> <ul style="list-style-type: none"> - હેતુઓ અને વર્ગ વ્યવહાર - વિષયવસ્તુ મુદ્દા અને ભાષાવસ્તુ મુદ્દા 	૧૬ - ૩૬
એકમ-૨ :	માતૃભાષા અધ્યાપન પદ્ધતિઓ અને સંશોધન	
	<p>૨:૧ પ્રશ્નોત્તર પદ્ધતિ</p> <ul style="list-style-type: none"> - પ્રશ્નોત્તર પદ્ધતિની સંકલ્પના - પ્રશ્નોત્તર પદ્ધતિની મહત્ત્વ <p>૨:૨ આગમન-નિગમન પદ્ધતિ</p> <ul style="list-style-type: none"> - સંકલ્પના - મહત્ત્વ <p>૨:૩ ક્રિયાત્મક સંશોધન</p> <ul style="list-style-type: none"> - ક્રિયાત્મક સંશોધનની સંકલ્પના - ક્રિયાત્મક સંશોધનનાં પગથિયાં 	૧૨ - ૩૨

એકમ-૩ :	વ્યાકરણ અને સાહિત્ય કૃતિઓ	
	૩:૧ અલંકાર અને છંદ - અલંકાર : વર્ણાનુપ્રાસ, ઉષમા અને શ્લેષ - છંદ : મંદાકાન્તા, ચોપાઈ અને શિખરિણી ૩:૨ સાહિત્ય કૃતિઓ - આજની ઘડી રળિયામણી - બાનો વાડો ૩:૩ વિરામ ચિન્હો અને વાક્ય - વિરામ ચિન્હો અને તેની ઉપયોગિતા - વાક્ય અને વાક્યના પ્રકારો	૧૨ - ૩૨

સંદર્ભ પુસ્તકો :

- (૧) પટેલ મોતીભાઈ, દવે જયેન્દ્ર અને ભોગાયતા : ગુજરાતી અધ્યાપનનું પરિશીલન બી.એસ.શાહ પ્રકાશન, અમદાવાદ.
- (૨) રાવલ નટુભાઈ બી. અને અન્ય : ગુજરાતી (માતૃભાષાનું) અભિનવ અધ્યાપન. નીરવ પ્રકાશન, અમદાવાદ.
- (૩) વ્યાસ યોગેન્દ્ર : ભાષા સજ્જતા અને લેખન કૌશલ્ય
- (૪) કોઠારી જયંત : ભાષા પરિચય અને ગુજરાતી ભાષાનું સ્વસ્થ યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, અમદાવાદ.
- (૫) ઠાકર ભરતકુમાર : સરળ ગુજરાતી વ્યાકરણ આદર્શ પ્રકાશન, અમદાવાદ - ૩૮૦૦૦૧.
- (૬) આકુવાલા સી.કે. અને કલ્યાણી : ગુજરાતી અભિનવ અધ્યાપન. ભારત પ્રકાશ, અમદાવાદ.
- (૭) પટેલ વિનોદ અને પટેલ મોતીભાઈ : ભાષા વ્યાકરણ અને લેખનનું અધ્યાપન અભ્યાસક્રમ આયોજન ટ્રસ્ટ, ખાનપુર, અમદાવાદ.
- (૮) રાવલ નટુભાઈ બી. ગુજરાતી વિષયવસ્તુ નીરવ પ્રકાશન, અમદાવાદ.

B.Ed. (General)
CPS – 2 : Pedagogy of School Subject : Mathematics
Semester: 1

Credit: 02

Hours: 40

Total Marks : 50

Objectives: The Student -teachers....

- (1) Understand the History, Nature and Importance of Mathematics .
- (2) Know the contribution of Mathematicians in Mathematics.
- (3) Understand the general & specific objectives of teaching Mathematics
- (4) Understand and develop the skill of using various methods of teaching Mathematics for better Instruction .
- (5) Understand & Implement the planning for effective instruction of Mathematics.
- (6) Develop the skill to use the moder Mathematical devises .
- (7) Familiar with learning material of Mathematics for upper Primary and Secondary Schools.

Unit:1	History, Meaning , Objectives and Importance of Mathematics	H	W
	(A) Mathematics – History of Maths, Historical Value of Maths, Meaning , Defination and concept of Maths, Nature and Aims of Mathematics, Importance of Mathematics in present Scenario. (B) Domains and Objectives of Mathematics Education. <ul style="list-style-type: none"> • Domains of Mathematics Education - Cognitive, Psychomotor & Attractive domain • General & Specific objectives of Mathematics Education • Short terms objectives - Knowledge , Understanding Application, Skill • Long Term Objectives - Interest , Attitude, Appreciation (C) Values and Mathematicians of Teaching Mathematics <ul style="list-style-type: none"> • Values – Utilization (Practical) , Disciplinary , Cultural , Moral and Social Value (3) Mathematicians – Arya Bhatt, Mahavir Achyarayji , Shri Ramanujan Aiyagar, Eclid, Pythagoras , Charls Babej	16	36
Unit:2	Planning for Effective Instruction of Mathematics		
	(A) Planning of Teaching Mathematics <ul style="list-style-type: none"> • Lesson Planning - Concept, Importance & Various Steps • Unit Program - Concept, Importance & Various Steps (B) Method of Teaching Mathematics <ol style="list-style-type: none"> (1) Inductive – Deductive (2) Analytic – Synthetic (3) Experimental Method (4) Project Method (C) Aids in Teaching of Methods <ul style="list-style-type: none"> • Importance of Teaching Aids • Teaching Aids for Teacher of Mathematics Graphics AIDS , Three – Dimensional Aids, Projected Aids, Mass Media and Other Teaching Aids 	12	32
Unit:3	Mathematics Content		
	(A) Standard - 8 , Semester - 1 (B) Standers – 9 Semester - 1 (3) Constructions and Theorems	12	32

બી.એડ (સામાન્ય)

(૨ વર્ષનો અભ્યાસક્રમ)

CPS-2 - Padagogy of School Subject : Mathematics

સેમેસ્ટર ૦૧

Credit: 02

Hours: 40

Total Marks : 50

હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ....

- ૧) ગણિતનો ઇતિહાસ, સ્વસ્ત્ર અને મહત્ત્વ વિશે સમજી શકે.
- ૨) ગણિતમાં ગણિતશાસ્ત્રીઓના પ્રદાન વિશે જ્ઞાન મેળવે.
- ૩) ગણિત અધ્યાપનના સામાન્ય અને વિશિષ્ટ હેતુઓની સમજ કેળવે.
- ૪) અસરકારક અધ્યાપન માટેની વિવિધ પદ્ધતિઓની સમજ કેળવે અને તેના ઉપયોગ અંગેનું કૌશલ્ય કેળવે.
- ૫) ગણિતના અસરકારક અધ્યાપન માટેનું આયોજન કરવાની ક્ષમતા કેળવે.
- ૬) આધુનિક ગણિત શિક્ષણના સાધનોનો ઉપયોગ કરવાનું કૌશલ્ય કેળવે.
- ૭) ઉચ્ચ પ્રાથમિક તથા માધ્યમિક શાળાના ગણિતના અભ્યાસક્રમનીક અધ્યપન સામગ્રીનું જ્ઞાન મેળવે.

એકમ-૧	ગણિતનો ઇતિહાસ, અર્થ, ધ્યેયો અને મહત્ત્વ	કલાક-ભારાંક
	(અ) ગણિત વિષય - ગણિતનો ઇતિહાસ, ઐતિહાસિક, મૂલ્ય, ગણિતનો અર્થ, વ્યાખ્યા તથા સંકલ્પના, ગણિતનું સ્વસ્ત્ર તથા ગણિત શિક્ષણનું ધ્યેય, ગણિત શિક્ષણના પ્રવાહો, પ્રવર્તમાન સમયમાં ગણિત શિક્ષણનું મહત્ત્વ. (બ) ગણિત શિક્ષણના વર્તન ક્ષેત્રો તથા હેતુઓ - ગણિત શિક્ષણના સામાન્ય અને વિશિષ્ટ હેતુઓ - - ટુંકાગાળાના હેતુઓ - જ્ઞાન, સમજ, ઉપયોગ, કૌશલ્ય - લાંબાગાળાના હેતુઓ - રસ, વલણ અને કદર. (ક) ગણિત શિક્ષણના મૂલ્યો તથા ગણિતશાસ્ત્રીઓ - ગણિત શિક્ષણના મૂલ્યો - ઉપયોગીતા, નિયામક, સાંસ્કૃતિક, નૈતિક, સામાજિક - ગણિતશાસ્ત્રીઓ - આર્યભટ્ટ, મહાવીરાચાર્યજી, શ્રીરામાનુજ અયંગર, યુકિલડ, પાયથાગોરાસ, ચાર્લ્સ બેબેજ	૧૬ - ૩૬

એકમ-૨	ગણિતના અસરકારક અધ્યાપન માટેનું આયોજન	
	(અ) ગણિત અધ્યાપનનું આયોજન - પાઠ આયોજન - સંકલ્પના, મહત્ત્વ અને સોપાનો - એકમ આયોજન - સંકલ્પના, મહત્ત્વ અને સાપોનો (બ) ગણિત શિક્ષણની પદ્ધતિઓ - - આગમન-નિગમન - પૃથક્કરણ - સંયોગીકરણ - પ્રયોગ પદ્ધતિ - પ્રકલ્પ (પ્રોજેક્ટ) (ક) ગણિત શિક્ષણના સાધનો - શૈક્ષણિક સાધનોનું મહત્ત્વ - શિક્ષકે ઉપયોગમાં લેવાનાં ગણિત શિક્ષણના સાધનો - ગ્રાફિક, ત્રિ-પરિમાણદર્શક, પ્રક્ષેપણ, સમૂહ માધ્યમ, અન્ય સાધનો	૧૨ - ૩૨
એકમ-૩	ગણિત વિષયવસ્તુ	
	(અ) ધોરણ-૮ સેમેસ્ટર-I (બ) ધોરણ-૯ સેમેસ્ટર-II (ક) રચનાઓ તથા પ્રમેયો	૧૨ - ૩૨

Reference Books :

- (1) Aggarwal S.M. (1994), 'Teaching of Modern Mathematics', Dhanpat Rai & Sons, Delhi
- (2) Anice James (2014), 'Teaching of Mathematics', Neelkamal Publication Pvt. Ltd. New Delhi.
- (3) Gupta H. N. and Shankaram, 5th (Ed.) (1994), 'Content-cum-Methodology of teaching Mathematics', NCERT, New Delhi.
- (4) Suneetha E & Rao D.B. (2004), "Methods of Teaching Mathematics, Discovery Publishing House, New Delhi.
- (5) Russel, John, (2004), 'Teaching of Mathematics' Campus Books International, New Delhi.
- (6) Siddhu, K. S. (1987), 'Teaching of Mathematics', Sterling Publications Pvt. Ltd., New Delhi.
- (7) ભાવસાર ડી.એમ., 'ગણિત શિક્ષણ' જય ભારત પ્રકાશન, અમદાવાદ.
- (8) કોઠારી અને અન્ય (૨૦૦૫), 'ગણિતનું અધ્યાપન પદ્ધતિ' અનડા પ્રકાશન, અમદાવાદ
- (9) પટેલ અને અન્ય, 'ગણિત શિક્ષણ પદ્ધતિ' એ.આર.શેઠની કંપની, અમદાવાદ
- (10) પટેલ જોષી અને અન્ય, 'ગણિતના અધ્યાપનનું પરિશીલન' બી.એસ.શાહ પ્રકાશન, અમદાવાદ
- (11) પટેલ, શાહ અને અન્ય, 'ગણિતનું આદર્શ અધ્યાપન' વારિષેણ પ્રકાશ, અમદાવાદ
- (12) પટેલ આર. એસ., 'ગણિત વિષયવસ્તુ' : નીરવ પ્રકાશન, અમદાવાદ
- (13) ડા અવધેશ એસ., 'ગણિત શિક્ષણની પદ્ધતિ' અગ્રવાલ પબ્લીકેશન, આગ્રા-૨
- (14) પટેલ આર.એસ. અને ડા અવધેશ એસ., 'ગણિતનું અભિનવ અધ્યાપન' નીરવ પ્રકાશન, અમદાવાદ

Semester: 1

Course Code: CPS 2

No of Credit: 2

Course Title: Method of Teaching Economics

No. of hours: 40

Total Marks : 50

Objectives: To enable the student teachers to..

- (1) understand the aims and the objectives of teaching of Economics
- (2) understand the techniques of teaching Economics
- (3) understand correlation of Economics with other subjects
- (4) understands and Plans Lesson in Economics
- (5) devise the skill of using various methods of teaching Economics
- (6) evaluate the syllabus and text books of Economics of standard 11 & 12
- (7) suggest appropriate devices of evaluation in Economics

Unit-1	The meaning of Economics, Importance, Scope and Correlation	Teaching hours	Marks (Weight age)
	<p>(A) Economics (1) Meaning and Importance (2) Scope</p> <p>(B) Teaching of Economics (1) Aims and Objectives (2) Importance of teaching Economics at Higher Secondary level</p> <p>(C) Correlation (1) Meaning and Importance (2) Correlation with Commerce, Social Science and Mathematics</p>	16	36
Unit-2	<p>Lesson planning, Syllabus, Teacher, diagnostic-Remedial work and Methods</p> <p>(A) Lesson Planning and Syllabus (1) Lesson planning :Meaning, importance, stages and detail planning in teaching Economics (2) Syllabus : Meaning, Importance, good syllabus need Characteristics</p> <p>(B) Economics Teacher and Diagnostic-Remedial work (1) Economics Teacher Characteristics and Training (2) Diagnostic and Remedial work: Meaning, Stages and Difference between Diagnostic and Remedial</p> <p>(C) Methods of Teaching Economics (1) Assignment Method (2) Team teaching Method (3) Inductive and Deductive Method</p>	12	32
Unit-3	<p>Tools of Production, Demand and Supply, Market, Money and Commercial Bank</p> <p>(A)Tools of Production and Market (1) Tools of Production: Meaning and Characteristics (2) Market: Meaning and Types</p> <p>(B)Demand and Supply (1) Meaning and Principle (Law) (2) Conjecture and affecting factors</p> <p>(C) Money and Commercial Bank (1) Meaning and Type (2) Commercial Bank: Meaning, Importance and Functions</p>	12	32

સેમીસ્ટર : 1
કોર્સ શીર્ષક: અર્થશાસ્ત્ર શિક્ષણ પદ્ધતિ
કોર્સ કોડ: CPS 2

ક્રેડીટ: 2

કલાકો: 40

કુલ ગુણ : ૫૦

હેતુઓ: પ્રશિક્ષણાર્થીઓ..

- (1) અર્થશાસ્ત્ર અધ્યાપનના ધ્યેયો અને હેતુઓને સમજી શકે
- (2) અર્થશાસ્ત્રનો અન્ય વિષયો સાથેનો અનુબંધ સમજી શકે
- (3) પાઠ આયોજનનું મહત્વ સમજી અર્થશાસ્ત્રના પાઠની રચના કરી શકે
- (4) અર્થશાસ્ત્ર અધ્યાપનની પ્રયુક્તિઓની સમજ મેળવી શકે
- (5) અર્થશાસ્ત્ર અધ્યાપનની વિવિધ પદ્ધતિઓના ઉપયોગનું કૌશલ કેળવી શકે
- (6) ધોરણ 11 & 12 ના અર્થશાસ્ત્ર પાઠ્યપુસ્તક અને અભ્યાસક્રમનું મૂલ્યાંકન કરે

એકમ-1	અર્થશાસ્ત્રનો અર્થ, મહત્વ, કાર્યક્ષેત્ર અને અનુબંધ	કલાકો	ભારાંક
	<p>(A) અર્થશાસ્ત્ર (1) અર્થ અને મહત્વ (2) કાર્યક્ષેત્ર</p> <p>(B) અર્થશાસ્ત્ર શિક્ષણ (1) ધ્યેયો અને હેતુઓ (2) ઉચ્ચતર માધ્યમિક કક્ષાએ અર્થશાસ્ત્ર શિક્ષણની જરૂરિયાત</p> <p>(C) અનુબંધ (1) અર્થ અને મહત્વ (2) અન્ય વિષયો સાથે અનુબંધ વાણિજ્ય, ગણિત, સામાજિક વિજ્ઞાન</p>	૧૬	૩૬
એકમ-2	<p>પાઠ આયોજન, અભ્યાસક્રમ, શિક્ષક, નિદાન-ઉપચારકાર્ય અને અધ્યાપન પદ્ધતિઓ</p> <p>(A) પાઠ આયોજન અને અભ્યાસક્રમ (1) પાઠ આયોજન : અર્થ, મહત્વ, પગથિયા અને પાઠ અરચના (2) અભ્યાસક્રમ: અર્થ, મહત્વ અને સારા અભ્યાસક્રમના લક્ષણો</p> <p>(B) અર્થશાસ્ત્રનો શિક્ષક અને નિદાન-ઉપચાર કાર્ય (1) અર્થશાસ્ત્ર શિક્ષક લક્ષણો અને તાલીમ- પૂર્વસેવા તાલીમ અને ઉત્તરસેવા સેવા તાલીમ (2) નિદાન અને ઉપચાર કાર્ય : અર્થ, સોપાન અને તકાવત</p> <p>(C) અધ્યાપન પદ્ધતિઓ (1) સ્વાધ્યાય પદ્ધતિ (2) જૂથ અધ્યાપન પદ્ધતિ (3) આગમન-નિગમન પદ્ધતિ: અર્થ, લક્ષણો, લાભ, મર્યાદા અને સફળતાની શરતો</p>	૧૨	૩૨

એકમ-3	ઉત્પાદનના સાધનો, માંગ પુરવઠી, બજાર, નાણું અને વ્યાપારી બેંક (A) ઉત્પાદનના સાધનો અને બજાર (1) ઉત્પાદનના સાધનો- અર્થ અને લક્ષણો (2) બજાર : અર્થ અને પ્રકાર (B) માંગ અને પુરવઠી (1) અર્થ અને નિયમ (2) ધારણા અને અસરકરતાં પરીબળો (C) નાણું અને વ્યાપારી બેંક (1) નાણું-અર્થ અને પ્રકાર (2) વ્યાપારી બેંક- અર્થ, મહત્વ અને કાર્યો	૧૨	૩૨

References :-

- (1) A.M.A. *Teaching of Economics in Secondary School*, New Delhi, Central Books Co.
- (2) Lumsden, A.F. *New Research in the Teaching of Economics*, Cambridge University Press.
- (3) Lumsden, K.G. *New Developments in the Teaching of Economics*, Prentice Hall, New Jersey-1967
- (4) ત્યાગી, ગુરુશરનદાસ. અર્થશાસ્ત્ર શિક્ષણ, વિનોદ પુસ્તક મંદિર, આગરા
- (5) પટેલ, મોતીભાઈ મ. તથા અન્ય. અર્થશાસ્ત્રના અધ્યાપનનું પરિશીલન.
બી.એસ.શાહ પ્રકાશન, અમદાવાદ
- (6) પટેલ, વિનુભાઈ યુ. અર્થશાસ્ત્રનું અધ્યાપન, અનડા પ્રકાશન, અમદાવાદ
- (7) પટેલ, ઘનશ્યામભાઈ બી. તથા અન્ય. અર્થશાસ્ત્ર શિક્ષણ પદ્ધતિ, નવદીપ પ્રકાશન ગૃહ, અમદાવાદ
- (8) દવે, પ્રભાકરન એન. અર્થશાસ્ત્ર શિક્ષણ પદ્ધતિ, ગુજરાત યુનિવર્સિટી, અમદાવાદ
- (9) મહેતા, એચ.કે. અને અન્ય. અધ્યેતા કેન્દ્રી શિક્ષણ પદ્ધતિ, એન.એસ.પટેલ કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, આણંદ
- (10) શાહ તથા અન્ય. અર્થશાસ્ત્ર પુસ્તક, ધોરણ-૧૨, ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ, ગાંધીનગર
- (11) રાણા, જી.જી. અને અન્ય, વાણિજ્ય-નામાના મૂળતત્વો-અર્થશાસ્ત્ર, અક્ષર પબ્લિકેશન, અમદાવાદ
- (12) પટેલ, હરિભાઈ અને અન્ય. વસ્તી અને વિકાસ, જી.સી.ઈ.આર.ટી, અમદાવાદ
- (13) બારૈયા, વી.વી. અર્થશાસ્ત્ર શિક્ષણ પદ્ધતિ, અક્ષર પબ્લિકેશન, અમદાવાદ

CPS 3

कोर्स शीर्षक:हिन्दी शिक्षा पध्धति

सेमीस्टर-1

क्रेडिट :2

घंटे:40

Total Marks : 50

उद्देश्य: प्रशिक्षार्थी

- 1 हिन्दी भाषा के भाषाकीय ढाँचों की समझ प्राप्त करें।
- 2 भाषा-अध्ययन के सिद्धान्तों की समझ प्राप्त करें।
- 3 भाषाकीय कौशलों के विकास के लिए आवश्यक प्रयुक्तियों की जानकारी प्राप्त करें।
- 4 द्वितीय भाषा के रूप में हिन्दी सिखाते समय सम्भवित समस्याओं के प्रति सजाग हों।
- 5 व्याकरणगत समझ प्राप्त करें।

इकाई-1	परिचयात्मक	H	W
	<p>(A) हिन्दी भाषा की स्थिति और भूमिका</p> <p>(1) भाषा की संकल्पना और विशेषताएँ समाज में भाषा और विद्यालय में भाषा राष्ट्रभाषा का महत्व आंतरराष्ट्रीय स्तर पर हिन्दी का स्थान</p> <p>(2) भाषा-शिक्षा के सिद्धान्त</p> <p>(B) पाठ्यपुस्तक</p> <p>(1) उद्देश्य, विशेषताएँ एवं महत्व</p> <p>(2) हिन्दी के वर्तमान पाठ्य पुस्तक की समीक्षा (i)कक्षा-6(ii)कक्षा-7(iii)कक्षा-8(vi)कक्षा-9</p> <p>(C) पाठ आयोजन</p> <p>(1) सामान्य एवं विशिष्ट उद्देश्य</p> <p>(2) महत्व, सोपान एवं विभिन्न विधाओं में ध्यान में रखने योग्य बातें</p>	16	36
इकाई-2	<p>(A) शैक्षणिक साधन एवं सहायक सामग्री</p> <p>(1) शैक्षणिक साधन (i) महत्व (ii) उपयोग (iii) प्रकार (चार्ट,चित्र,कोम्प्युटर)</p> <p>(2) सहायक सामग्री एवं भाषा प्रयोग शाला (i) वर्तमानपत्र (ii) सामायिक (iii) इन्टरनेट</p> <p>(B) अध्यापन पद्धतियाँ</p> <p>(1) गद्य-प्रत्यक्ष प्रणाली, परोक्ष प्रणाली, संप्रेषणात्मक प्रणाली</p>	12	32

	<p>(2) पद्य-गीत-अभिनय, खण्डान्वयी, तुलना</p> <p>(C) भाषाकीय कौशल</p> <p>(1) श्रवण कौशल</p> <p>(i) महत्व, प्रवृत्तियाँ (ii) सम्भवित दोष, कारण एवं उपाय</p> <p>(2) मौखिक अभिव्यक्ति कथन कौशल</p> <p>(i) महत्व, प्रवृत्तियाँ (ii) सम्भवित उच्चारण दोष, कारण एवं उपाय</p>		
इकाई-3	<p>व्याकरण एवं सैद्धान्तिक समीक्षा</p> <p>(A) व्याकरण</p> <p>(1) संज्ञा, कारक और भाववाचक संज्ञा निर्माण</p> <p>(2) रचना लेखन</p> <p>(i) निबन्ध लेखन (ii) रुपरेखा के आधार पर कहानी रचना</p> <p>(B) शब्द निर्माण और लेखक परिचय</p> <p>(1) शब्द-समूह के लिए एक शब्द</p> <p>(2) कबीर, प्रेमचंद</p> <p>(C) कक्षा 6,7,8 एवं 9वीं के पाठ्य पुस्तकों से सम्बन्धित साहित्य स्वरूपों की सैद्धान्तिक समीक्षा</p> <p>(1) गद्य समीक्षा: (i) कुते की वफादारी (ii) ध्रुव स्वामिनी</p> <p>(2) पद्य समीक्षा: (i) माँ कह एक कहानी (ii) एक जगत एक लोक</p>	12	32

હેતુઓ: પ્રશિક્ષણાર્થીઓ..

૧. સંસ્કૃત ભાષાની વિવિધ ભૂમિકાઓ સમજે.
૨. સંસ્કૃત ભાષાના સ્વરૂપની સમજ વિકસાવે.
૩. સંસ્કૃત ભાષાના સ્થાન અને મહત્વથી પરિચિત થાય.
૪. સંસ્કૃત ભાષા અધ્યાપન માટેના આયોજન અને પદ્ધતિઓની સમજ કેળવે.
૫. સંસ્કૃત ભાષા અધ્યાપનમાં બહુભાષા અભિગમ કેળવે.
૬. સંસ્કૃત ભાષા અધ્યાપન માટે વિવિધ પ્રકારના પાઠ આયોજન કરી તેનો વર્ગખંડમાં વિનિયોગ કરે.

એકમ-૧	સંસ્કૃત ભાષાનું સ્થાન, મહત્વ અને સ્વરૂપ	કલાક-ભારાંક
	<p>(A) સંસ્કૃત ભાષાનું સ્વરૂપ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. સંસ્કૃત ભાષાનું પ્રશિષ્ટ સ્વરૂપ 2. સંસ્કૃત ભાષાનું કૌશલ સ્વરૂપ <p>(B) સંસ્કૃત ભાષાનું મહત્વ</p> <ol style="list-style-type: none"> ૧. સંસ્કૃત ભાષાનું સામાજિક-સાંસ્કૃતિક મહત્વ ૨. સંસ્કૃત ભાષાનું સાહિત્યિક મૂલ્ય <p>(C) સંસ્કૃત ભાષાનો પ્રચાર-પ્રસાર</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. શાળા સ્તરે સંસ્કૃત ભાષાનું અભ્યાસક્રમ સંદર્ભે સ્થાન (ઉચ્ચતર પ્રાથમિક, માધ્યમિક, ઉચ્ચતર માધ્યમિક) 2. સંસ્કૃત ભાષાના પ્રચાર-પ્રસાર માટેના ઉપાયો 	૧૬ - ૩૬
એકમ-૨	સંસ્કૃત ભાષા અધ્યાપનમાં પાઠ આયોજન અને અધ્યાપન પદ્ધતિઓ	
	<p>(A) ગદ્ય, પદ્ય પાઠ આયોજન</p> <ol style="list-style-type: none"> ૧ ગદ્યપાઠ આયોજનના સોપાનો ૨ પદ્યપાઠ આયોજનના સોપાનો <p>(B) ગદ્ય, પદ્ય અધ્યાપન પદ્ધતિ</p> <ol style="list-style-type: none"> ૧. મનોવૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિ: લાભ-મર્યાદા ૨. સમન્વિત પદ્ધતિ: લાભ-મર્યાદા <p>(C) વ્યાકરણપાઠ આયોજન અને પદ્ધતિ</p> <ol style="list-style-type: none"> ૧. વ્યાકરણપાઠ આયોજનના સોપાનો ૨. આગમન-નિગમન પદ્ધતિ: લાભ-મર્યાદા 	૧૨ - ૩૨

એકમ-૩	સંસ્કૃત વ્યાકરણ અધ્યાપન	
	<p>(A) સંસ્કૃત વર્ણ પરિચય: ૧. સંસ્કૃત વર્ણમાલા : સ્વર, વ્યંજન, ૨. શબ્દાર્થ</p> <p>(B) ધાતુરૂપ: ગાણકાર્ય વિશિષ્ટ ૧, ૪, ૬, ૧૦ ૧. વર્તમાન કાળ : પરસ્મૈપદ, આત્મનેપદ ૨. હ્યસ્તન ભૂતકાળ : પરસ્મૈપદ, આત્મનેપદ</p> <p>ક્ષણ નામરૂપ : ૧. નામરૂપ: પુલિંગ: 'ઐ'કારાન્ત, 'ૈ'કારાન્ત સ્ત્રીલિંગ: 'ઐ'કારાન્ત, 'ૈ'કારાન્ત ૨. સર્વનામ: અસ્મદ્, યુષ્મદ્, કિમ્ (પુલિંગ, સ્ત્રીલિંગ, નપુંસકલિંગ)</p> <p>(D) સંધિ : સ્વર સંધિ, વ્યંજન સંધિ, ૨. વિસર્ગ સંધિ</p> <p>(E) ક્રિ-કૃતિ પરિચય : ૧. આદિકવિ વાલ્મીકી, ૨. મહાકવિ કાલિદાસ ૩. વિષ્ણુશર્મા</p> <p>(F) સેમીસ્ટર- ૧ ના સાંપ્રત પાઠ્યપુસ્તક આધારિત નિબંધ લેખન- વિચાર વિસ્તાર ૧. સંસ્કૃત સુભાષિતોનો વિચાર વિસ્તાર ૨. નિબંધ લેખન</p> <p>(૧) મમ દિનચર્યા (૨) મમ પ્રવાસ (૩) વલમ્બી વિધ્યાસ્થાનમ્ (૪) આચાર્ય: ચરક:</p>	૧૨ - ૩૨

Reference Books

૧. અડાલજા અને દેસાઈ: સંસ્કૃત ધાતુરૂપાવલિ ભાગ: ૧,૨ અને સંસ્કૃત શબ્દરૂપાવલિ, મુંબઈ-૨, નવનિત પ્રકાશન કેન્દ્ર,
૨. આકૃવાલા સી.કે.: સંસ્કૃતનું અધ્યાપન, (૧૯૬૩) ભારત પ્રકાશન, અમદાવાદ
૩. આકૃવાલા સી.કે.: સંસ્કૃતનું વિષયવસ્તુ, (૧૯૭૬-૭૭) અમદાવાદ, જય ભારત પ્રકાશન એન્ડ કંપની,
૪. આકૃવાલા સી.કે.: સંસ્કૃત શિક્ષણની હેન્ડબુક, અમદાવાદ, ભારત પ્રકાશન
૫. આચાર્ય રામશાસ્ત્રી: સંસ્કૃત શિક્ષણ સારણી, દિલ્હી, જ્ઞાનપીઠ
૬. ચક્રધર નાટયાલ 'હેસ' શાસ્ત્રી: બૃહદ અનુવાદ ચન્દ્રિકા મોતીલાલ બનારસીદાસ, દિલ્હી. મુંબઈ, ચેન્નઈ, કલકત્તા, બેંગલોર, વારાસણી, પુને, પટના

૭. ડો. શાસ્ત્રી જયેન્દ્ર દવે, ડો. ચંદ્રકાન્ત ભોગાયતા, ડો. શશીકાન્ત અભ્યંકર, ડો. લાલજીભાઈ પટેલ, ડો. પ્રવિણાબેન ઠક્કર, પ્રો મહેન્દ્ર ચોટલીયા: સંસ્કૃતનું અધ્યાપન પરિશીલન, (૧૯૮૭-૮૮) અમદાવાદ, બી. એસ. શાહ પ્રકાશન
૮. ડો. જી. જી. નકુમ: સંસ્કૃત વ્યાકરણ વિચાર. (૨૦૦૨-૦૩) અમદાવાદ, બી. એસ. શાહ પ્રકાશન,
૯. ડો. રામશકલ પાન્ડેય: સંસ્કૃત શિક્ષણ, (૧૯૭૭) આગરા વિનોદ પુસ્તક મંદિર
૧૦. ડો. નિરંજન પટેલ: સંક્ષિપ્ત લઘુસિદ્ધાંત કૌમુદી, અમદાવાદ, પાર્શ્વ પ્રકાશન,
૧૧. ડો. પ્રભાશંકર મિશ્રા: સંસ્કૃત શિક્ષણ, ચંદીગઢ, હરિયાણા હિન્દી ગ્રંથ અકાદમી,
૧૨. દેસાઈ જીતેન્દ્ર: સંસ્કૃત ભાષા વિજ્ઞાન, અમદાવાદ-૬, યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય,
૧૩. પટેલ જે. એસ. તથા અન્ય: વ્યાવહારિક સંસ્કૃત વ્યાકરણ, અમદાવાદ-૧, પાર્શ્વ પબ્લિકેશન,
૧૪. શિંદે જી. બી.: સંસ્કૃત વ્યાકરણ અને લેખન, અમદાવાદ, એ આર. શેઠની કું.
૧૫. સંસ્કૃત પાઠ્યપુસ્તક શ્રેણી: ધોરણ-૮, ૯, ૧૦, ૧૧, ૧૨ ગાંધીનગર, ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ,
૧૬. વિનુભાઈ યુ પટેલ: સંસ્કૃતનું આદર્શ અધ્યાપન, અમદાવાદ, વારિષેણ પ્રકાશન,
૧૭. વાસુદેવ શાસ્ત્રી: ક્રિયાત્મક સંસ્કૃત શિક્ષણ, નવી દિલ્હી, રાષ્ટ્રીય સંસ્કૃત સંસ્થાન
૧૮. Apte D. G. : Teaching Of Sanskrit, (1961) Bombay , Padma Publication
૧૯. Bokil V.P. and parasnis N. K.: A new Approach to Teaching of Sanskrit Sangrha, (1967)
૨૦. Hyparikar : The Problem of Sanskrit Teaching, Kolhapur-3960, Bharat Book Stall
૨૧. M.R.Kale Motilal Banarasidass, Delhi, Varansi : A Higher Sanskrit grammar

C P S 3: Understanding Discipline and Subject cum pedagogy – 2

Pedagogy of Sanskrit Teaching -2

Semester: 1

Credit: 2

Hours: 40

Total marks : 50

Objectives: The Student -teachers....

- (1) To understand the different roles of Sanskrit Language.
- (2) To development an understanding of the nature of Sanskrit language.
- (3) To understand the place and importance of Sanskrit language.
- (4) To understand about planning and methods of teaching Sanskrit.
- (5) To be able to use multilingualism as a strategy in classroom situation.
- (6) To be able to prepare and practice of various kinds of lesson plans.

Unit:1	Place, Importance and Nature of Sanskrit Language.	H	W
	(A)Forms of Sanskrit Language (1)Classical form of Sanskrit Language. (2)Skill form of Sanskrit Language. (B)Place and Importance of Sanskrit Language. (1)Socio-Cultural importance of Sanskrit Language. (2)Literary Value of Sanskrit Language. (C)Dissemination and propagation of Sanskrit Language. (1)Place of Sanskrit Language teaching at School Level in reference to school curriculum.(U.P.L,S.L,H.S.L) (2)Measures to disseminate and propagate Sanskrit language.	16	36
Unit:2	Lesson Planning and Methods.		
	(A)Lesson Planning of Prose and Poetry teaching. (1)Steps of Prose lesson planning. (2)Steps of Poetry lesson planning. (B)Teaching Methods of prose and poetry teaching. (1)Psychological Method: Merits and demerits. (2)Eclectic Method: Merits and demerits. (C)Lesson Planning and Methods of Grammar teaching. (1)Steps of Grammar Lesson Planning. (2)Inductive-Deductive Methods: Merits and demerits.	12	32

Unit:3	Sanskrit Grammar Teaching		
	<p>(AAASA)संस्कृत वर्णपरिचय (1) संस्कृत वर्णमाला : स्वर,व्यंजन (2) शब्दार्थ</p> <p>(BBB)धातुरूप, गणकार्य विशिष्टः १,४,६,१० (1)वर्तमानकालः परस्मैपद,आत्मनेपद (2)ह्यस्तनभूतकालः परस्मैपद,आत्मनेपद</p> <p>(CC)नामरूप (1)पुल्लिंग : 'अ'कारान्त,'इ'कारान्त स्त्रील्लिंग:'आ'कारान्त,'ई'कारान्त (2)सर्वनाम :अस्मद्,युस्मद्,किम् पु,स्त्री,नपुं.</p> <p>(EDD) संधि (1) स्वरसन्धि,व्यंजनसन्धि (2) विसर्गसन्धि</p> <p>(DE) कवि-कृति परिचय (1) आदिकवि वाल्मीकि (2) महाकवि कालिदास (3) विष्णुशर्मा</p> <p>(FF) सेमेस्टर-1 सांप्रत पाठ्यपुस्तक आधारित निबंधलेखन अने वियारविस्तार. (1) संस्कृत सुभाषितोनो वियारविस्तार. (2) निबंध लेखन (1)मम दिनचर्या (2)मम प्रवास (3)वलभी विध्यास्थानम् (4)आचार्यः चरकः</p>	12	32

SEMESTER I

CPS – 3 :Method of Teaching Social Science

Marks :50, Credit : 02

Teaching Hours : 40

To Enable Student-teachers

- Understand the concept of Social Science
- Plan lesson in Social Science
- Define the objectives of teaching Social Science
- Adopt appropriate methods and techniques for teaching of Social Science
- Posses skills of using teaching aids and reference materials
- Understand interrelationship of Social Science with History , Geography
- Define the activities of Social Science club

Unit I :	Teaching of Social Science , Interrelation Social Science Association	H	W
	(A) Teaching of Social Science (1) Concept- Nature Differs (2) Importance (B) Interrelation in Teaching of Social Science : Meaning and importance (1) History of Geography (2) History of Civics (C) Social Science Text Book (1) Importrance , Limitations (2) Characteristics of Text Book	16	36
Unit II :	Lesson Planning, Method and Teaching AIDS in Teaching of Social Science		
	(A) Lesson Planning (1) Concept, Importance (2) Steps (B) Methods in Teaching of Social Science Teaching Method and Importance (1) Narration Discussion Method (2) Source Method (C) Teaching Aids (Importance and Application in Classroom) Importance of Teaching Aids in Social Science (1) Maps (2) Charts- Maintenance of Teaching Aids	12	32

Unit III :	Social Science : Content		
	<p>(A) Std . 8 Chapter - 1 Chapter – 6 Chapter- 9</p> <p>Std. 9 Chapter – 4 Chapter - 5</p> <p>(B) Std . 8 Chapter - 2 Chapter – 5 Chapter- 7</p> <p>Std. 9 Chapter – 14 Chapter – 15</p> <p>(A) Std . 8 Chapter - 3</p> <p>Std. 9 Chapter – 9</p>	<p>12</p>	<p>32</p>

CPS – 3 સામાજિક શિક્ષણ વિજ્ઞાન પદ્ધતિ
સેમિસ્ટર - ૧

ક્રેડિટ : ૨

ક્લાસ: ૪૦

કુલ ગુણ : ૫૦

હેતુઓ :

૧. સામાજિક વિજ્ઞાનની સંકલ્પના સમજે
૨. સામાજિક વિજ્ઞાનમાં પાઠ આયોજન કરે.
૩. સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણના હેતુઓ ઓળખે
૪. સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણમાં યોગ્ય પદ્ધતિઓ અને પ્રવિધિઓનો ઉપયોગ કરે.
૫. શૈક્ષણિક સાધનો અને સંદર્ભ સામગ્રીના ઉપયોગનું કૌશલ્ય કેળવે.
૬. સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણ સાથે ઈતિહાસ અને ભૂગોળ વિષયોનો અનુબંધ બાંધે
૭. સામાજિક વિજ્ઞાન મંડળની પ્રવૃત્તિઓથી વાકેફ થાય.

યુનિટ - ૧	સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણ અનુબંધ અને મંડળ	ક્લાસ-ભારાંક
	<p>(અ) સામાજિક વિજ્ઞાન</p> <p>(૧) સંકલ્પના અને મહત્વ</p> <p>(૨) સ્વરૂપ/ વિશેષતાઓ</p> <p>(બ) સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણ અનુબંધ</p> <p>(૧) અર્થ , મહત્વ</p> <p>(૨) (૧) ઈતિહાસ અને ભૂગોળ (૨) ઈતિહાસ અને નાગરિકશાસ્ત્ર</p> <p>(ક) સામાજિક વિજ્ઞાન પાઠ્ય પુસ્તક</p> <p>(૧) મહત્વ, મર્યાદા</p> <p>(૨) સામાજિક વિજ્ઞાનના પાઠ્ય પુસ્તકના લક્ષણો</p>	૧૬-૩૬
યુનિટ - ૨	સામાજિક વિજ્ઞાનમાં પાઠ આયોજન, પદ્ધતિઓ, શૈક્ષણિક સાધનો	
	<p>(અ) પાઠ આયોજન</p> <p>(૧) સંકલ્પના, મહત્વ</p> <p>(૨) સોપાનો</p> <p>(બ) સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણ પદ્ધતિઓ (લાક્ષણિકતાઓ વર્ગમાં ઉપયોગ)</p> <p>(૧) શિક્ષણ પદ્ધતિ અને મહત્વ</p> <p>(૨) કથન ચર્ચા પદ્ધતિ / આધાર પદ્ધતિ</p> <p>(ક) સામાજિક વિજ્ઞાનમાં શૈક્ષણિક સાધનો મહત્વ, ઉપયોગ)</p>	૧૨-૩૨

	(૧) (૧) સામાજિક વિજ્ઞાનમાં શૈક્ષણિક સાધનોનું મહત્વ (૨) ઉપકરણોની કાળજી (૨) નકશો, ચાર્ટ	
યુનિટ - ૩	સામાજિક વિજ્ઞાન વિષય વસ્તુ-માં પાઠ આયોજન, પદ્ધતિઓ, શૈક્ષણિક સાધનો	
	(અ) ધોરણ - ૮ પ્રકરણ - ૧ પ્રકરણ - ૬ પ્રકરણ - ૯ ઈતિહાસ વિભાગ ધોરણ - ૯ પ્રકરણ - ૪ પ્રકરણ - ૫ (બ) ધોરણ - ૮ પ્રકરણ - ૨ પ્રકરણ - ૫ પ્રકરણ - ૭ ભૂગોળ વિભાગ ધોરણ - ૯ પ્રકરણ - ૧૪ પ્રકરણ - ૧૫ (ક) ધોરણ - ૮ પ્રકરણ - ૩ નાગરિક શાસ્ત્ર ધોરણ - ૯ પ્રકરણ - ૯	૧૨-૩૨

SEMESTER I
COURSE CPS 3 (Curriculum and Pedagogic Studies)
UNDERSTANDING DISCIPLINE AND PEDAGOGY OF SCIENCE SUBJECT
(Science & Technology)

Credit : 02
Marks : 50,

Hours ; 40 Hours

Objectives :

To Enable Student-teachers

- To understand Science as a discipline and its relationship with other disciplines
- To make aware about the importance of teaching science at schools
- To apply the Understanding of Sciences in Human life
- To implement the general and specific Objectives of teaching science in Instructional planning and learner centered classroom
- To Create awareness among student-teachers about the recent trends in science education

Unit I : Understanding Science As a Discipline

	H	W		
(A) Nature and Scope Of Science	16	36		
(i) Science: Concept, Nature, Interdisciplinary nature of Science				
(ii) Significance Of teaching Science at school level				
(B) Paradigm Shift In Discipline Of Science				
(i) Historical and Sociological Development Of Science				
(ii) Recent Trends Of teaching science at schools				
(C) Aims and Objectives Of Teaching Science				
(i) General and Specific Objectives of teaching science (With Reference to Bloom's Taxonomy)				
(ii) Science as a Process/method (Observation, enquiry, hypothesis, experimentation, data collection, generalization				

Unit II : Exploring Learning And Instructional Planning:

(A) Instructional planning/Lesson Planning In Holistic manner	12	32		
(i) Developing Lesson plan : Structure and Framework				
(ii) Concept development, Questioning, Activity based and student centered Learning				
(B)Maxims Of Teaching Science				
(i) Concrete to Abstract (ii) Known to Unknown				
(C) Learning Resources				
(i) Improvised Apparatus and Teaching Aids : Concept, Construction and Importance				
(ii) General Science Laboratory : Organization and Importance				

Unit III School subject content: Duration Marks

Science Textbook : Class IX	Semester I	12	32
Gujarat Secondary Education Board, Gujarat			

Semester: 1
 No of Credit: 2
 No. of hours: 40
 Total : 50

Course Code: CPS 3
 Course Title: Method of Teaching Commerce

Objectives: To enable the student teachers to ..

- (1) understand the aims and the objectives of teaching of Commerce
- (2) understand the techniques of teaching Commerce
- (3) understand correlation of Commerce with other subjects
- (4) understands and Plans Lesson in Commerce
- (5) devise the skill of using various methods of teaching Commerce
- (6) evaluate the syllabus and text books of Commerce of standard 11 & 12
- (7) suggest appropriate devices of evaluation in Commerce

Unit-1	The meaning of Commerce, Importance, Scope and Correlation	Hours	Weightage
	(A) Commerce: (1) Meaning and Importance (2) Scope (B) Teaching of Commerce (1) Aims and Objectives (2) Importance of teaching Commerce at Higher Secondary level (C) Correlation (1) Meaning and Importance (2) Correlation with Economics, Accountancy and Mathematics	16	36
Unit-2	Lesson planning, Syllabus, Teacher, diagnostic-Remedial work and Methods (A) Lesson Planning and Syllabus (1) Lesson planning : Meaning, importance, stages and detail planning in teaching Economics (2) Syllabus : Meaning, Importance, good syllabus need Characteristics (B) Commerce Teacher and Diagnostic-Remedial work (1) Commerce Teacher : Characteristics and Training (2) Diagnostic and Remedial work Meaning, Stages and Difference between Diagnostic and Remedial (C) Methods of Teaching Commerce (1) Assignment Method (2) Team teaching Method (3) Inductive and Deductive Method	12	32
Unit-3	Business, Commerce, Bank, Insurance and Partnership Firm (A) Business and Commerce (1) Meaning and Types (2) Difference (B) Bank and Partnership firm (1) Bank: Meaning, Functions and Different types of Banks and Bank Accounts (2) Partnership Firm : Meaning and Importance (C) Insurance : Meaning, Importance and Principles (1) Difference between Life Insurance and General insurance	12	32

કોર્સ કોડ: CPS 3
કોર્સ શીર્ષક: વાણિજ્ય શિક્ષણ પદ્ધતિ
સેમીસ્ટર: 1

ક્રેડીટ: 2

કલાકો: 40

કુલ ગુણ : ૫૦

હેતુઓ: પ્રશિક્ષણાર્થીઓ..

- (1) વાણિજ્ય અધ્યાપનના ધ્યેયો અને હેતુઓને સમજી શકે
- (2) વાણિજ્યનો અન્ય વિષયો સાથેનો અનુબંધ સમજી શકે
- (3) વાણિજ્ય પાઠ આયોજનનું મહત્વ સમજી વાણિજ્યના પાઠની રચના કરી શકે
- (4) વાણિજ્ય અધ્યાપનની પ્રયુક્તિઓની સમજ મેળવી શકે
- (5) વાણિજ્ય અધ્યાપનની વિવિધ પદ્ધતિઓના ઉપયોગનું કૌશલ કેળવી શકે
- (6) ધોરણ 11 & 12 ના વાણિજ્ય પાઠ્યપુસ્તક અને અભ્યાસક્રમનું મૂલ્યાંકન કરે

એકમ-1	વાણિજ્યની સંકલ્પના, મહત્વ, કાર્યક્ષેત્ર અને અનુબંધ	કલાક	ભારાંક
	<p>(A) વાણિજ્ય (1) અર્થ, સંકલ્પના અને મહત્વ (2) કાર્યક્ષેત્ર</p> <p>(B) વાણિજ્ય શિક્ષણ (1) હેતુઓ અને ધ્યેયો (2) ઉચ્ચતર માધ્યમિક કક્ષાએ વાણિજ્ય શિક્ષણની જરૂરિયાત</p> <p>(C) અનુબંધ (1) અર્થ અને મહત્વ (2) અન્ય વિષયો સાથેનો અનુબંધ: અર્થશાસ્ત્ર નામું, ગણિત</p>	16	36
એકમ-2	<p>પાઠ આયોજન, અભ્યાસક્રમ, શિક્ષક, નિદાન-ઉપચારકાર્ય અને અધ્યાપન પદ્ધતિઓ</p> <p>(A) પાઠ આયોજન અને અભ્યાસક્રમ (1) પાઠ આયોજન: અર્થ, મહત્વ, પગથિયા અને પાઠ આયોજનની રચના (2) અભ્યાસક્રમ: અર્થ, મહત્વ અને સારા અભ્યાસક્રમના લક્ષણો</p> <p>(B) વાણિજ્યનો શિક્ષક અને નિદાન-ઉપચાર કાર્ય (1) વાણિજ્ય શિક્ષક: લક્ષણો અને તાલીમ- પૂર્વસેવા ઉત્તરસેવા સેવા તાલીમ (2) નિદાન અને ઉપચાર કાર્ય : અર્થ, સોપાન અને તકાવત</p> <p>(C) અધ્યાપન પદ્ધતિઓ (1) સ્વાધ્યાય પદ્ધતિ (2) જૂથ અધ્યાપન પદ્ધતિ (3) આગમન-નિગમન પદ્ધતિ: અર્થ, લક્ષણો, લાભ, મર્યાદા અને સફળતાની શરતો</p>	12	32

એકમ-૩	<p>વેપાર, વાણિજ્ય, બેંક, વીમો, અને ભાગીદારી પેઠી</p> <p>(A) વેપાર અને વાણિજ્ય</p> <p>(1) અર્થ અને પ્રકાર (2) તકાવત</p> <p>(B) બેંક</p> <p>(1) અર્થ, કાર્યો, બેંકના વિવિધ ખાતાઓ અને બેંકના પ્રકાર</p> <p>(2) ભાગીદારી પેઠી: અર્થ અને મહત્વ</p> <p>(C) વીમો</p> <p>(1) અર્થ, મહત્વ અને સિધ્ધાંત</p> <p>(2) સામાન્ય વીમા અને જીવન વીમા વચ્ચેનો તકાવત</p>	12	32
-------	---	----	----

References :-

- (1) Khan Mohd.Sharif. *The Teaching of Commerce*. Sterling publishers (p) Ltd. New Delhi
- (2) બારૈયા, વી.વી. તથા અન્ય. *વાણિજ્ય અધ્યાપનનું પરિશીલન*, બી. એસ. શાહ પ્રકાશન, અમદાવાદ
- (3) પરીખ, ઘનશ્યામભાઈ તથા અન્ય. *વાણિજ્ય શિક્ષણ પદ્ધતિ*, નવદીપ પ્રકાશન, અમદાવાદ
- (4) જોષી, રાજેન્દ્ર. *વાણિજ્ય શિક્ષણ*, ગુજરાત યુનિવર્સિટી, અમદાવાદ
- (5) રાણા, જે.જે. અને અન્ય. *વાણિજ્ય-નામાનાં મૂળતત્વો-અર્થશાસ્ત્ર*, અક્ષર પબ્લિકેશન, અમદાવાદ
- (6) સક્સેના, ઉદયવીર. *વાણિજ્ય શિક્ષણ*, વિનોદ પુસ્તક મંદિર, આગ્રા
- (7) જૈન, કે.સી. એસ., *વાણિજ્ય શિક્ષણ*, રાજસ્થાન હિન્દી ગ્રંથ અકાદમી, જયપુર
- (8) રાવલ, નટુભાઈ અને અન્ય. *વાણિજ્યનું અભિનવ અધ્યાપન*, નીરવ પ્રકાશન, અમદાવાદ
- (9) રાણા, જે.જે. અને અન્ય. *સુક્ષ્મ અધ્યાપન*, અક્ષર પબ્લિકેશન, અમદાવાદ

Semester: 1
Course Code: CPS 3
Course Title: Methods of teaching Accountancy

No of Credit: 2

No. of hours: 32

Total Marks : 50

Objectives: To enable the student teachers to..

1. understand the aims and the objectives of teaching of Accountancy
2. understand the techniques of teaching Accountancy
3. understand correlation of Accountancy with other subjects
4. understands and Plans Lesson in Accountancy
5. devise the skill of using various methods of teaching Accountancy
6. evaluate the syllabus and text books Accountancy of standard 11 & 12
7. suggest appropriate devices of evaluation in Accountancy

Unit-1	The meaning of Accountancy, Importance, Scope and Correlation	Hours	Weightage
	<p>(A) Accountancy (1) Meaning and Importance (2) Scope</p> <p>(B) Teaching of Accountancy (1) Objectives and Aims (2) Importance of teaching Accountancy at Higher Secondary level</p> <p>(C) Correlation (1) Meaning and Importance (2) Correlation with Economics, Commerce and Mathematics</p>	16	36
Unit-2	<p>Lesson planning, Syllabus, Teacher, diagnostic-Remedial work and Methods</p> <p>(A) Lesson Planning and Syllabus (1) Lesson planning : Meaning, importance, stages and detail planning in teaching Accountancy (2) Syllabus : Meaning, Importance, good syllabus need Characteristics</p> <p>(B) Accountancy Teacher and Diagnostic-Remedial work (1) Accountancy Teacher : Characteristics and Training (2) Diagnostic and Remedial work Meaning, Stages and Difference between Diagnostic and Remedial</p>	12	32

	<p>(C) Methods of Teaching Accountancy (1) Assignment Method (2) Team teaching Method (3) Inductive and Deductive Method</p>		
Unit-3	<p>Transaction Accounts, Journal, Cashbook, Depreciation and Account of non-commercial organization (A) Transaction (1) Meaning and Types (2) Accounts Meaning, Types and Rules of Debit and Credit (B) Journal and cash book (1) Journal Meaning, Uses and Examples (2) Cash book Meaning, Uses, Types and examples (C) Depreciation and Account of non-Commercial organization (1) Depreciation Meaning, characteristics, factors affecting depreciation-general examples (2) Account of non-commercial organization Meaning, Characteristics and general example</p>	12	32

સેમીસ્ટર : 1
કોર્સ કોડ : CPS 3
કોર્સ શીર્ષક : નામા શિક્ષણ પદ્ધતિ

ક્રેડિટ : 2

સમય : 40

કુલ ગુણ : ૫૦

હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થી ..

- (1) નામા અધ્યાપનના ધ્યેયો અને હેતુઓને સમજી શકે
- (2) નામાનો અન્ય વિષયો સાથેનો અનુબંધ સમજી શકે
- (3) પાઠ આયોજનનું મહત્વ સમજી નામાનાં પાઠની રચના કરી શકે
- (4) નામા અધ્યાપનની પ્રયુક્તિઓની સમજ મેળવી શકે
- (5) નામા અધ્યાપનની વિવિધ પદ્ધતિઓના ઉપયોગનું કૌશલ કેળવી શકે
- (6) ધોરણ 11 & 12 ના નામાના પાઠ્યપુસ્તક અને અભ્યાસક્રમનું મૂલ્યાંકન કરે

એકમ-1	સંકલ્પના, મહત્વ, કાર્યક્ષેત્ર અને અનુબંધ	કલાકો	ભારાંક
	<p>(A) નામું (1) અર્થ અને મહત્વ (2) કાર્યક્ષેત્ર</p> <p>(B) નામું શિક્ષણ (1) હેતુઓ અને ધ્યેયો (2) ઉચ્ચતર માધ્યમિક કક્ષાએ નામાનો કરવાની જરૂરિયાત અભ્યાસક્રમ દાખલ</p> <p>(C) અનુબંધ (1) અર્થ અને મહત્વ (2) અન્ય વિષય સાથે અનુબંધ: વાણિજ્ય, અર્થશાસ્ત્ર, ગણિત</p>	16	36
એકમ-2	<p>પાઠ આયોજન, અભ્યાસક્રમ, શિક્ષક, નિદાન-ઉપચારકાર્ય અને અધ્યાપન પદ્ધતિઓ</p> <p>(A) પાઠ આયોજન અને અભ્યાસક્રમ (1) અર્થ, મહત્વ, પગથિયા અને પાઠ આયોજનની રચના (2) અભ્યાસક્રમ: અર્થ, મહત્વ અને સારા અભ્યાસક્રમના આવશ્યક લક્ષણો</p> <p>(B) નામાનો શિક્ષક અને નિદાન-ઉપચાર કાર્ય (1) નામાનો શિક્ષક: લક્ષણો અને તાલીમ- પૂર્વસેવા તાલીમ અને ઉત્તરસેવા તાલીમ (2) નિદાન અને ઉપચાર કાર્ય : અર્થ, સોપાન અને તકાવત</p> <p>(C) અધ્યાપન પદ્ધતિઓ (1) સ્વાધ્યાય પદ્ધતિ (2) જૂથ અધ્યાપન પદ્ધતિ (3) આગમન-નિગમન પદ્ધતિ: અર્થ, લક્ષણો, લાભ, મર્યાદા અને સફળતાની શરતો</p>	12	32

<p>એકમ-3</p>	<p>વ્યવહાર, ખાતું, આમનોંધ, ઘસારો અને બિનવેપારી સંસ્થાના હિસાબો</p> <p>(A) વ્યવહાર અને ખાતું</p> <p>(1) અર્થ અને પ્રકાર (2) ખાતું- અર્થ, પ્રકાર અને ઉધાર-જમાના નિયમો</p> <p>(B) આમનોંધ અને રોકળમેળ</p> <p>(1) આમનોંધ: અર્થ, ઉપયોગિતા અને ઉદાહરણ</p> <p>(2) રોકળમેળ: અર્થ અને ઉપયોગિતા, પ્રકાર અને દાખલા</p> <p>(C) ઘસારો અને બિન વેપારી સંસ્થાના હિસાબો</p> <p>(1) ઘસારો: અર્થ, લક્ષણો, અસર કરતા પરિબળો અને દાખલા દ્વારા પદ્ધતિ</p> <p>(2) બિન વેપારી સંસ્થાના હિસાબો</p> <p>અર્થ, લક્ષણો અને સામાન્ય દાખલા</p>	<p>12</p>	<p>32</p>
--------------	---	-----------	-----------

**SEMESTER I
COURSE EPC1
READING AND REFLECTING ON TEXTS**

Marks :50, Credit : 02
Total Teaching Hours: 40

To Enable Student-teachers

- To develop understanding of the process of reading, types and models of reading
- To enhance meta-cognitive awareness of their own thinking processes through reading of texts
- To enhance their capacities as readers and writers by becoming participants in the process of reading
- To Read selected books during the course and reflect on their personal and educational experiences

Unit I :	Process Of Reading and Reflecting	Hours	Weightage
	(A) Reading : (i)Types Of Reading, (ii)Models Of Reading (a) William S.Gray's Model Of Reading (b) Robinson's Model Of Reading (B) Enhancing Cognitive Thinking Through Reading (Questing, Apprasing arguments and Interpretations, Offering Justifications and Making Conjectures) (C) Process Of Reflection: Meaning, Importance and Strategies to enhance reflection	16	36
Unit II :	Reading And Reflecting On Texts (Content Analysis and Deriving Interpretations)		
	(A) Narrative Texts (i) Divaswapna : Gijubhai Badheka (ii) Jonathan Livingston-The Seagull : Richard Bach (B) Literary Texts (i) Sidhdhartha : Harman Hesse (ii) Tatvamasi : Dhruv Bhatt (C) Educational Texts (i) Education: The Treasure Within UNESCO Dellor's Report (ii) Why Children Fail ? John Halt	12	32
Unit III :	Reflection On Selected Reading (Analysis Of Selected text, Responding On texts, One's own opinion about books, Writing within the context of other's ideas)	12	32
	(A) (i) To Have Or To Be : Eric From (ii) Art Of Learning : J.Krishnamurti (B) (i)The third Wave : Alvin Tofler (ii) Charitrya Nirmaan Matenu Shikshan : Prof.Kirit Joshina Pravachanono Anuvad (C) (i) Mann sathe Maitri : Vimla Thakar (ii) Shikshan Vichar : Vinoba Bhawe		

References :

પટેલ બી. વી., ઉપાધ્યાય આઈ . જે., (૧૯૮૪) *વાચન વિજ્ઞાન* , યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ,
ગુજરાત રાજ્ય

ત્રિવેદી આર.એસ., પટેલ બી.વી., (૧૯૭૫) *વાચનશિક્ષણ મીમાંસા, અભ્યાસશ્રેણી ગ્રંથ :૨*, એમ. બી. પટેલ
કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, સરદાર પટેલ યુનિવર્સિટી, વલ્લભ વિદ્યાનગર.

Alvin Toffler (1990) *The Third Wave, The Classic Study Of Tomorrow*, Bantam Books, USA

Gujarati Translation By Kanti Shah *Triju Moju*, Yagna Prakashan

Agnihotri, R.K. (1995). *Multilingualism as a classroom resource*. In K. Heugh, A. Siegrühn, & P. Plüddemann (Eds.), *Multilingual education for South Africa* (pp. 3– 7). Heinemann Educational Books.

Anderson, R.C. (1984). *Role of the reader's schema in comprehension, learning and memory*. In R.C. Anderson, J. Osborn, & R.J. Tierney (Eds.), *Learning to read in American schools: Basal readers and content texts*. Psychology Press.

Ahuja P., Ahuja G.C. (1991) *Learning To Read Effectively And Efficiently*, Sterling Publishers Private Limited.

Bach Richard (1970) *Jonathan Livingston The Seagull*, A Story, Macmillan Publishers Translated In Gujarati By: Mira Bhatt (2009), Navbharat Sahitya Mandir, Ahmedabad

Badheka, G. (2006). *Divasvapna*. National Book Trust. Retrieved from

<http://www.arvindguptatoys.com/>

Bhatt Dhruv (1998) *Tatvamasi* (Gujarati) Gurjar granthratna Prakashan,

Bhatt, H. (n.d.). *The diary of a school teacher*. An Azim Premji University Publication. Retrieved from www.arvindguptatoys.com/arvindgupta/diary-school-teacher-eng.pdf

Cheek Earl H.Jr., Collins M.D. (1985) *Strategies For Reading Success*, Louisiana State University, Charles E. Merrill Publishing Company

Gray William S. (1960) *The Major Aspects Of Reading*: University Press Of Chicago, Chicago

Grellet F., (1981) *Developing Reading Skills: A Practical Guide to Reading Comprehension Exercises*, Cambridge University Press

Harris Albert J., (1961) *How To Increase Reading Ability*, Longmans, London

Hermann Hesse (1922, 1951) *Sidhdhartha* Translator : Hilda Rosner, New Directions U.S.

Heyes Bernard L., Ed., (1990) *Effective Strategies For Teaching Reading*, Utah State University, Allyn and Bacon

Holt, J., (1964) *How Children Fail* (Rev.Ed.) Penguin Gujarati Translation By Shinglot Kiran : *Balako Nishfal Shathi Nivde chhe?*

Joshi Kirit., *Education For Character Building, Gujarati (Charitrya Nirmaan Matenu Shikshan)*

Translated By : Prafull Dave, Vicharvalonu Publication

Krishnamurti J. *Art Of Learning* (1987) Gujarati Translation: *Shikhavani Kala* (2007) Translated By: Arvind Desai

Letter to a Teacher : By the School Of Barbiana, (1970) Retrieved from

<http://www.arvindguptatoys.com/arvindgupta/letter.pdf>

Quandt Ivan J. (1977) *Teaching Reading: A Human Process*, Temple University, Rand McNally College Publishing Company, Chicago

Robinson H.M. (1966) *Reading: Seventy Five Years Of Progress*, University Of Chicago

Swaby Barbara E.R. (1984) *Teaching And Learning Reading: A Pragmatic Approach* Little Brown and Company. Boston, Toronto

Thakar Vimla, (1996) *Mann Sathe Maitri* Vimal Prakashan Trust, Ahmedabad Guj. Translation By: Arvind Desai

Witty Paul (1949) *Reading In Modern Education*, D. C. Heath and Company: Boston

Semester : 01
Course EPC-1
પાઠ્ય વાચન અને ચિંતન

ગુણ : ૫૦
કેડીટ : ૦૨
કલાક : ૪૦

હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ....

- ૧) પ્રશિક્ષણાર્થીઓ વાચન પ્રક્રિયા, પ્રકારો અને વાચનના પ્રતિમાઓનું અર્થગ્રહણ કરે.
- ૨) પ્રશિક્ષણાર્થીઓ પાઠ્ય વાચન પ્રક્રિયા અંતર્ગત સ્વવિચાર પ્રક્રિયા અને અધિબોધાત્મક વિચાર પ્રક્રિયાનો વિકાસ કરે.
- ૩) પ્રશિક્ષણાર્થીઓ વાચન પ્રક્રિયામાં સહભાગિતા દર્શાવી વાચક અને લેખક તરીકેની ક્ષમતાઓ વિકસાવે.
- ૪) પ્રશિક્ષણાર્થીઓ અભ્યાસક્રમ દરમ્યાન વિવિધ પ્રકારના પુસ્તક વાચન દ્વારા વ્યક્તિગત અને શૈક્ષણિક અનુભવો વિશે ચિંતન કરે.

એકમ-૧	વાચન અને ચિંતન પ્રક્રિયા	કલાક-ભારાંક
	(અ) વાચન : (૧) વાચનના પ્રકારો (૨) વાચનના પ્રતિમાનો (i) વિલિયમ એસ. ગ્રેનું વાચન પ્રતિમાન (ii) રોબિન્સનનું વાચન પ્રતિમાન (બ) વાચન દ્વારા બોધાત્મક વિચારણાનો વિકાસ (પ્રશ્નો, દલીલોનું મૂલ્યાંકન, અર્થઘટનોનું મૂલ્યાંકન, વાચન વિશે સમર્થન અને અનુમાન (ક) ચિંતન પ્રક્રિયા : અર્થ, મહત્ત્વ અને ચિંતન વિકાસ પ્રવિધિઓ	૧૬ - ૩૬
	એકમ-૨ પાઠ્ય વાચન અને ચિંતન (વિષયવસ્તુ વિશ્લેષણ, અર્થઘટનોની તારવણી)	
	(અ) વર્ણનાત્મક પાઠ્ય (i) દીવાસ્વપ્ન : ગીજુભાઈ બધેકા (ii) સાગરપંખી : રીચાર્ડ બાક્ (બ) સાહિત્યિક પાઠ્ય : (i) સિદ્ધાર્થ : હર્મન હેર્સ (ii) તત્ત્વમસિ : ધ્રુવ ભટ્ટ (ક) શૈક્ષણિક પાઠ્ય (i) શિક્ષણ - ભીતરનો ખજાનો (યુનેસ્કો, ડેલોર્સ રીપોર્ટ) (ii) બાળકો નિષ્ફળ શા માટે નીવડે છે ? : જહોન હોલ્ટ	૧૨ - ૩૨
	એકમ-૩ પસંદિત પાઠ્ય અંગે ચિંતન (પાઠ્ય વિશ્લેષણ, પાઠ્ય અંગે પ્રતિચાર, પુસ્તકો વિશે વ્યક્તિગત અભિપ્રાય, અન્યની વિચારણાના સંદર્ભ લેખન)	
	(અ) (i) પામવું કે હોવું : એરિક ફોમ (ii) શીખવાની કળા : જે. કૃષ્ણમૂર્તિ	૧૨ - ૩૨

	<p>(બ) (i) ત્રીજુ મોજુ : ઓલ્વિન ટોફલર (ii) ચારિત્ર્ય નિર્માણ માટેનું શિક્ષણ : ડૉ. કિરીટ જોશીના પ્રવચનોનો અનુવાદ</p> <p>(ક) (i) મન સાથે મૈત્રી : વિમલા ઠકાર (ii) શિક્ષણ વિચાર : વિનોબા</p>	
--	---	--

: સંદર્ભ સૂચિ :

- (1) પટેલ બી.વી., ઉપાધ્યાય આઈ.જે. (૧૯૮૪), વાચન વિજ્ઞાન, યુનિવર્સિટી ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય
- (2) Robinson H. M. (1966) Reading : Seventy Five years of Progress, University of Chicago
- (3) Gray William S. (1960) The Major Aspects of Reading, University Press of Chicago, Chicago
- (4) Harris Albert J. (1961) How to Increase Reading Ability, Longmans, London.
- (5) Grellet, F. (1981) Developing Reading Skills : A Practical Guide to Reading Comprehension exercises, Cambridge University Press.
- (6) Holt, J. (1964) How Children Fail (Rev. Ed.) Penguin
- (7) Letter to a teacher : By the School of Barbiana, (1970) Retrieved from <http://www.arvindguptatoys.com/arvindgupta/letter.pdf>.
- (8) ત્રિવેદી આર.એસ., પટેલ બી.વી. (૧૯૭૫) વાચન શિક્ષણ મીમાંસા, અભ્યાસ શ્રેણી ગ્રંથ:૨, એમ.બી.પટેલ કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, સ.પ.યુનિવર્સિટી, વલ્લભ વિદ્યાનગર.
- (9) Ahuja P., Ahuja G.C.(1991) Learning To Read Effectively And Efficiently, Sterling Publishers Private Limited.
- (10) Heyes Bernord L. (Editor) (1990), Effective Strategies for Teaching Reading, Utah State University, Allyn and Bacon.
- (11) Witty Paul (1949) Reading In Modern Education, D. C. Heath and Company : Boston
- (12) Quandt Ivan J. (1977) Teaching Reading : A Human Process, Temple, University, Rand McNally College Publishing Company, Chicago
- (13) Swaby Barbara E.R.(1984) Teaching and Learning Reading : A Pragmatic Approach. Little Brown and Company, Boston, Toronto
- (14) Cheek Earl H. Jr. Collins M.D. (1985) Strategies for Reading Success, Louisiana State University, Charles E. Merrill Publishing Company

Semster :02

Semster :02
PE 3
Learning and Teaching

Credit : 4

Time : 80 Hours

Marks 100

Objectives:

To enable the student teachers

- To draw distinctions between the old and new assumptions of learning and teaching.
- To understand the context of the paradigm shift in learning and Teaching.
- To understand the utilisation of Bloom’s Taxonomy for facilitating cognitive and affective development of learners.
- To understand and utilise different perspectives to learning.
- To understand the role of technology in enhancing learning.
- To understand and implement models of teaching for enhancing learning.
- To implement the advanced pedagogical perspectives for enhancing learning.

Unit : 1	Old and new paradigm of learning and teaching	H	W
	a) Understanding Learners and learning : <ul style="list-style-type: none"> • A paradigm shift in assumptions about learning • Types of learners and learning process. b) Understanding Teachers and teaching : <ul style="list-style-type: none"> • A paradigm shift in assumptions about teaching, • Teachers as managers of teaching: Skills, qualities, personality and operational mode c) Facilitating development of the learners: <ul style="list-style-type: none"> • Bloom proposed Cognitive Development • Bloom proposed Affective Development 	16	18
Unit : 2	Perspectives in learning : I		
	a) Behaviouristic perspective of learning: <ul style="list-style-type: none"> • Contribution of Pavlov and Thorndike in brief • Skinner’s Classical Conditioning: concept and educational implications b) Social learning theory of Albert Bandura: <ul style="list-style-type: none"> • Concept, • Phases and educational Implications c) Information Processing Theory of Bihler and snowmen: <ul style="list-style-type: none"> • Principles, Model • Educational implications 	12	16
Unit: 3	Perspectives in learning : II		
	a) Cognitivist theories of learning <ul style="list-style-type: none"> • Bruner’s Discovery Learning: concept and implications • Ausubel’s theory of Meaningful Reception of Learning : 	16	18

	<p>concept, concept of advance organiser and implications</p> <p>b) Constructivist Theories of Learning</p> <ul style="list-style-type: none"> • Piaget's cognitive constructivism : concept and implications • Vygotsky's social constructivism : concept and implications <p>c) Humanist perspective of learning</p> <ul style="list-style-type: none"> • Contribution of Maslow: Major concepts and implications <p>Contribution of Rogers : Major concepts and implications</p>		
Unit :4	Educational Technology		
	<p>a) Educational Technology:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Concept • nature <p>b) System approach</p> <ul style="list-style-type: none"> • Concept • system analysis of instruction <p>c) Dale's cone of experience</p> <ul style="list-style-type: none"> • Concept • educational implications 	12	16
Unit : 5	Models of Teaching		
	<p>a) Concept Attainment Model :</p> <ul style="list-style-type: none"> • Assumptions, Syntax, Effects • Lesson Planning <p>b) Inquiry Training Model :</p> <ul style="list-style-type: none"> • Assumptions, Syntax, Effects • Lesson Planning <p>c) Synactic Model:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Assumptions, Syntax, Effects • Lesson Planning 	12	16
Unit: 6	Advanced Pedagogy		
	<p>a) Co-operative learning:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Principles, techniques, process • Classroom implications <p>b) Project Based Learning:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Principles, techniques, process • Classroom implications <p>d) Meta-cognition:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Principles, techniques, process • Classroom implications 	12	16

ક્રેડિટ: ૪

કુલ સમય : ૮૦ કલાક

ગુણ: ૧૦૦

હેતુઓ:

પ્રશિક્ષણાર્થીઓ-

- અધ્યયન અને અધ્યાપનના જુના અને નવા ખ્યાલો વચ્ચેનો ભેદ પારખે.
- અધ્યયન અને અધ્યાપનના બદલાયેલ સ્વરૂપનો સંદર્ભ સમજે.
- અધ્યેતાના ભાવાત્મક અને બોધાત્મક વિકાસ માટે બ્લૂમ સૂચિત હેતુ-વર્ગીકરણની ઉપયોગીતા સમજે.
- અધ્યયન અંગેના વૈવિધ્યસભર સિદ્ધાંતો સમજે અને તેનો ઉપયોગ કરે.
- અધ્યયનના સમૃદ્ધિકરણ માટે તકનીકીની ભૂમિકા સમજે.
- અધ્યયનના સમૃદ્ધિકરણ માટે વિવિધ પ્રતિમાનોને સમજે અને તેમનો ઉપયોગ જકારે.
- અધ્યયનના સમૃદ્ધિકરણ માટે પ્રવર્તમાન અધ્યાપનશાસ્ત્રીય ખ્યાલો આને સિદ્ધાંતોનું અમલીકરણ કરે.

એકમ : ૧	અધ્યયન અને અધ્યાપનના જુના અને નવા ખ્યાલો	કલાક-ભારાંક
	અ) અધ્યયન અને અધ્યેતાની સમજ <ul style="list-style-type: none"> • અધ્યયન અંગેના ખ્યાલો/ગૃહીતોમાં આવેલ પરિવર્તનો • અધ્યેતાના પ્રકારો અને અધ્યયનની પ્રક્રિયા બ) અધ્યાપન અને અધ્યાપકની સમજ <ul style="list-style-type: none"> • અધ્યાપન અંગેના ખ્યાલો/ગૃહીતોમાં આવેલ પરિવર્તનો • અધ્યાપક: અધ્યાપનના વ્યવસ્થાપક તરીકે (કૌશલો, ગુણો, વ્યક્તિત્વ, અને વર્ગખંડમાં વ્યવહારુ વર્તન) ક) અધ્યેતાના વિકાસનું સુવિધાકરણ <ul style="list-style-type: none"> • બ્લૂમ સૂચિત બોધાત્મક વિકાસ • બ્લૂમ સૂચિત ભાવાત્મક વિકાસ 	૧૬ - ૧૮
એકમ : ૨	અધ્યયન અંગેના વૈવિધ્યસભર ખ્યાલો -૧	૧૨ - ૧૬
	અ) અધ્યયનનો વર્તનવાદી સિદ્ધાંત <ul style="list-style-type: none"> • પાવ્લોવ અને થોર્નડાઇકનો ફાળો • સ્કીનેરનો કારક અભિસંધાનનો ખ્યાલ : સંકલ્પના અને શૈક્ષણિક ફલિતાર્થ 	

	<p>બ) આલ્બર્ટ બાંડુરાનો સામાજિક અધ્યયનનો સિદ્ધાંત</p> <ul style="list-style-type: none"> • સંકલ્પના • તબ્બકા અને શૈક્ષણિક ફલિતાર્થ <p>ક) બિહલર અને સ્નોમેનનું માહિતી સંસ્કરણ પ્રતિમાન</p> <ul style="list-style-type: none"> • સિદ્ધાંતો અને પ્રતિમાન • શૈક્ષણિક ફલિતાર્થ 	
એકમ :3	અધ્યયન અંગેના વૈવિધ્યસભર ખ્યાલો -૨	૧૨ - ૧૬
	<p>અ) અધ્યયનનાં બોધાત્મક સિદ્ધાંતો</p> <ul style="list-style-type: none"> • બ્રુનરનો શોધ અધ્યયનનો સિદ્ધાંત : સંકલ્પના અને શૈક્ષણિક ફલિતાર્થ • ઓસુબેલનો અર્થપૂર્ણ અર્થગ્રહણાત્મક અધ્યયનનો સિદ્ધાંત : સંકલ્પના, એડવાન્સ ઓર્ગેનાઈઝરનો ખ્યાલ અને શૈક્ષણિક ફલિતાર્થ <p>બ) અધ્યયનના રચનાવાદી સિદ્ધાંતો</p> <ul style="list-style-type: none"> • પીયાજેનો રચનાવાદ : સંકલ્પના અને શૈક્ષણિક ફલિતાર્થ • વાયગોત્સકીનો સામાજિક રચનાવાદ: સંકલ્પના અને શૈક્ષણિક ફલિતાર્થ <p>ક) અધ્યયનના માનવતાવાદી સિદ્ધાંતો</p> <ul style="list-style-type: none"> • મેશ્લોનો ફાળો: મુખ્ય સંકલ્પનાઓ અને શૈક્ષણિક ફલિતાર્થ • રોજર્સનો ફાળો: મુખ્ય સંકલ્પનાઓ અને શૈક્ષણિક ફલિતાર્થ 	
એકમ ૪ :	શૈક્ષણિક તકનીકી	૧૬ - ૧૮
	<p>અ) શૈક્ષણિક તકનીકી</p> <ul style="list-style-type: none"> • સંકલ્પના • સ્વરૂપ <p>બ) તંત્ર અભિગમ</p> <ul style="list-style-type: none"> • સંકલ્પના • અનુદેશનું તંત્ર-વિષ્લેષણ 	

	ક) ડેલનો અનુભવ- શંકુ <ul style="list-style-type: none"> • સંકલ્પના • શૈક્ષણિક ફલિતાર્થ 	
એકમ: ૫	અધ્યાપન પ્રતિમાનો	૧૨ - ૧૬
	અ) સંકલ્પના સંપાદન પ્રતિમાન <ul style="list-style-type: none"> • ગૃહીતો, સંરચના, અસરો • પાઠ આયોજન બ) પૃચ્છા તાલીમ પ્રતિમાન <ul style="list-style-type: none"> • ગૃહીતો, સંરચના, અસરો • પાઠ આયોજન ક) સર્જનાત્મકતા વિકાસ પ્રતિમાન <ul style="list-style-type: none"> • ગૃહીતો, સંરચના, અસરો • પાઠ આયોજન 	
એકમ ૬ :	પ્રવર્તમાન અધ્યાપન શાસ્ત્ર	૧૨ - ૧૬
	અ) સહકારી અધ્યયન <ul style="list-style-type: none"> • સિદ્ધાંતો, પ્રયુક્તિઓ અને પ્રક્રિયા • વર્ગખંડ ફલિતાર્થો બ) પ્રોજેક્ટ આધારિત અધ્યયન: <ul style="list-style-type: none"> • સિદ્ધાંતો, પ્રયુક્તિઓ અને પ્રક્રિયા • વર્ગખંડ ફલિતાર્થો ક) અધિ-જ્ઞાન <ul style="list-style-type: none"> • સિદ્ધાંતો, પ્રયુક્તિઓ અને પ્રક્રિયા • વર્ગખંડ ફલિતાર્થો 	

References:

ભોગાયતા, ચંદ્રકાંત. (૨૦૦૩). અધ્યાપન પ્રયોજિત મનોવિજ્ઞાન. અમદાવાદ. પાર્શ્વ પ્રકાશન.

Anderson Lorin w (1989). The Effective Teacher. Study Guide and Readings. New York. McGraw-Hill Book Company.

Bugelski, B. R. (1964). The psychology of Learning. University of Buffalo. Methuen & Co limited. London

Clark L H (1968) Strategies and Tactics in Secondary School Teaching: A Book of Reading. New York. The Macmillan company. *Educational Researcher*.

Hight, G. (1964). The Art Of Teaching. London. University Paperbacks.

Kumar, K. (2004). *What is worth teaching?* (3rd ed.). Orient Blackswan.

B.Ed. (General) Syllabus (2 Years)

Effect from June, 2015

52

- Lampert, M. (2001).Chapter 1 & Chapter 2.In *Teaching problems and the problems ofteaching*.Yale University Press.
- Lembo, J. M.(1971). *When Learning Happens* Schocken Books. New York.
- Mac Millan, C J B, and Nelson, T. W. (1969). *Concepts Of Teaching: Philosophical Essays*. Rand Menally and Company. Chicago.
- Marx, M H. (Editor) (1969). *Learning: Processes*. University of Missouri. Columbia.
- McClosky M G (1971). *Teaching Strategies and Classroom Realities*. New York. Printice-Hall Publication.
- Percival F, Ellington H. (1988). *A handbook of educational Technology*.Second edition.Kogan page. London. Nichos Publishing company.
- Piaget, J. (1997). *Development and learning*.In M. Gauvain& M. Cole (Eds.), *Readings on the development of children*. New York: WH Freeman & Company.
- Richmond w k. (1970) *The concept of Educational Technology: A Dialogue with Yourself*. Weidenfeld and Nicolson
- Shulman, L.S. (1986). *Those who understand: Knowledge growth in teaching*.
- Thwaite, A., &Rivalland, J. (2009). *How can analysis of classroom talk help teachers reflect on their practices?* *Australian Journal of Language and Literacy*.
- Vygotsky, L. (1997). *Interaction between learning and development*.In M. Gauvain& M. Cole (Eds.), *Readings on the development of children*. New York: WH Freeman & Company.
- Whitaker, Patrick. (1995). *Managing to Learn*.Cassell Villages Huse.London.
- Wilson J A R. Robeck M C, Michael W. B. (1969) *Psychological Foundation of Teaching and Learning*. McGraw Hill Book Company.
- Wright, T. (1979).*Roles of Teachers and Learners*.Oxford University press.

PE - 04 Course Title: Knowledge and Curriculum-I

No. of Credits: 2

Semester-2

No. of Hours: 40

Total Marks : 50

Objectives: Student-teachers.....

- (1) Understand the Epistemological bases of Education
- (2) Differentiate between various epistemological Concepts of Education
- (3) Understand historical changes in Education.
- (4) Understand Values rooted in conventional and Daily School Practices.
- (5) Understand the Concept of Curriculum.
- (6) Understand aims and Principles of Curriculum
- (7) Understand the approaches and criteria for evaluating curriculum.

Unit	Topics	Hours	Weightage
Unit:1	Epistemological bases of Education (A) Knowledge, Skill and Information (i) Concept: Knowledge, Skill and Information (ii) Difference between Knowledge and Skill (B) Teaching and Training (i) Concept: Teaching and Training (ii) Difference between Teaching and Training (C) Reason and Belief (i) Concept: Reason and Belief (ii) Difference between Reason and Belief	16	36
Unit:2	Social bases of Education (A) Historical changes in Education (i) Historical changes introduced by industrialisation (ii) Historical changes introduced by democracy (B) Modern values in Education with reference to Ambedkar (i) Equity and Equality (ii) Individual opportunity and Social justice (C) Values rooted in conventional and Daily School Practices (i) Critical Multiculturalism (ii) Democratic Education	12	32
Unit:3	Understanding Meaning of Curriculum (A) Concept of Curriculum (i) Concept of Curriculum (ii) Place of curriculum in Education Process (B) Curriculum Determinants (i) Aims of Curriculum (ii) Principles of Present Day School Curriculum (C) Evaluation of Curriculum (i) Need and approaches for Evaluating Curriculum (ii) Criteria for Evaluating Curriculum	12	32

PE- 04 કોર્ષ: જ્ઞાન અને અભ્યાસક્રમ (ભાગ-૧)

કેડીટ સંખ્યા: ૨

સેમેસ્ટર-૨

સમય : 40 કલાક

કુલ ગુણ : ૫૦

હેતુઓ: પ્રશિક્ષણાર્થીઓ.....

- (1) શિક્ષણના જ્ઞાનમીમાંસીય આધારો સમજે
- (2) વિભિન્ન જ્ઞાનમીમાંસીય સંકલ્પનાઓ વચ્ચેનો ભેદ તારવે
- (3) શિક્ષણના ઐતિહાસિક પરિવર્તનો સમજે
- (4) પરંપરાગત અને દૈનિક શાળેય કાર્યક્રમોમાં સ્થાપિત મૂલ્યોને સમજે
- (5) અભ્યાસક્રમની સંકલ્પના સમજે
- (6) અભ્યાસક્રમના ધ્યેયો અને સિદ્ધાંતો સમજે
- (7) અભ્યાસક્રમ મૂલ્યાંકનના અભિગમો અને માપદંડો સમજે

એકમ	અભ્યાસના મુદ્દાઓ	કલાક	ભારાંક
એકમ:1	શિક્ષણના જ્ઞાનમીમાંસીય આધારો (A) જ્ઞાન, કૌશલ્યો અને માહિતી (i) સંકલ્પના: જ્ઞાન, કૌશલ્યો અને માહિતી (ii) જ્ઞાન અને કૌશલ્યો વચ્ચેનો ભેદ (B) શિક્ષણ અને પ્રશિક્ષણ (i) સંકલ્પના: શિક્ષણ અને પ્રશિક્ષણ (ii) શિક્ષણ અને પ્રશિક્ષણ વચ્ચેનો ભેદ (C) તાર્કિક વિચારણા અને માન્યતા (i) સંકલ્પના: તાર્કિક વિચારણા અને માન્યતા (ii) તાર્કિક વિચારણા અને માન્યતા વચ્ચેનો ભેદ	16	36
એકમ:2	શિક્ષણના સામાજિક આધારો (A) શિક્ષણના ઐતિહાસિક પરિવર્તનો (i) ઔદ્યોગિકીકરણથી આવેલ ઐતિહાસિક પરિવર્તનો (ii) લોકશાહીથી આવેલ ઐતિહાસિક પરિવર્તનો (B) આંબેડકરના સંદર્ભમાં શિક્ષણમાં આધુનિક મૂલ્યો (i) સમતા અને સમાનતા (ii) વૈયક્તિક તકો અને સામાજિક ન્યાય	12	32

	<p>(C) પરંપરાગત અને દૈનિક શાળેય કાર્યક્રમોમાં મૂળભૂત મૂલ્યો</p> <p>(i) જટિલ બહુસંસ્કૃતિવાદ</p> <p>(ii) લોકશાહીનું શિક્ષણ</p>		
એકમ:3	<p>અભ્યાસક્રમ સંકલ્પનાની સમજ</p> <p>(A) અભ્યાસક્રમ</p> <p>(i) સંકલ્પના</p> <p>(ii) શિક્ષણ પ્રક્રિયામાં અભ્યાસક્રમનું સ્થાન</p> <p>(B) અભ્યાસક્રમની નિર્ણાયક બાબતો</p> <p>(i) અભ્યાસક્રમના ધ્યેયો</p> <p>(ii) પ્રવર્તમાન શાળેય અભ્યાસક્રમના સિદ્ધાંતો</p> <p>(C) અભ્યાસક્રમનું મૂલ્યાંકન</p> <p>(i) અભ્યાસક્રમના મૂલ્યાંકન માટેની જરૂરિયાતો અને અભિગમો</p> <p>(ii) અભ્યાસક્રમ મૂલ્યાંકનના માપદંડો</p>	12	32

Assessment for Learning

No. of credits: 4

Hours : 80

Total Marks : 100

Objectives: To enable student-teachers to

- (1) understand assessment, measurement and evaluation process
- (2) understand some useful statistics for assessment
- (3) understand some tools of assessment
- (4) understand some techniques for assessment
- (5) understand recent trends in assessment

Unit-1	Assessment, Measurement and Evaluation	Hours	Weightage
	(a) Assessment (i) Concept, Objectives and importance (ii) Assessment of learning and Assessment for learning (b) Measurement (i) Meaning and types of measurement (ii) Scales of Measurement (c) Evaluation (i) Concept and characteristics (ii) Steps of evaluation process	16	18
Unit-2	Educational Statistics		
	(a) Mean, Median and Mode (i) Importance and limitations (ii) Calculation (b) Percentile and Percentile Score (i) Meaning (ii) Calculation and interpretation (c) Normal Probability Curve (i) Characteristics and uses (ii) Kurtosis and Skewness	12	16
Unit-3	Tools for Assessment		
	(a) Rating Scale (i) Meaning and types (ii) Uses and limitations (b) Diagnostic test (i) Concept and construction (ii) Uses and limitations (c) Rubrics (i) Concept and types (ii) Uses	12	16

Unit-4	Techniques of Assessment		
	(a) Formative and Summative assessment (i) Concept and its methods (ii) Uses (b) Observation (i) Meaning and types (ii) Uses and limitations (c) Gradation by assessment, GPA and CGPA (i) Absolute and Relative grade system: Meaning and Uses (ii) Meaning of GPA and CGPA	16	18
Unit-5	Students' Assessment		
	(a) Continuous Comprehensive Evaluation (i) Meaning (ii) Uses (b) Anecdotal (i) Meaning (ii) Uses (c) Students' portfolio (i) Meaning (ii) Uses and assessment of portfolio	12	16
Unit-6	Assessment in recent		
	(a) Current Examination System (i) Limitations and Suggestions to improve examination system (ii) Influences of current examination system on learner and stakeholder of school (b) Computer assisted assessment (i) Computer assisted item construction (ii) Importance and Limitations (c) Internal and external assessment (i) Meaning (ii) Advantages, Disadvantages and Suggestions	12	16

Semester – 2

CPS-4

અધ્યયન માટેનું પરીક્ષણ

No. of credits: 4

કલાક : ૮૦

કુલ ગુણ : ૫૦

હેતુઓ: પ્રશિક્ષણાર્થીઓ

- (૧) પરીક્ષણ, માપન અને મૂલ્યાંકનની સમજ મેળવે
- (૨) પરીક્ષણમાં ઉપયોગી આંકડાશાસ્ત્રની સમજ કેળવે
- (૩) પરીક્ષણના કેટલાંક સાધનોની સમજ મેળવે
- (૪) પરીક્ષણની કેટલીક પ્રયુક્તિઓની સમજ મેળવે
- (૫) પરીક્ષણના વર્તમાન પ્રવાહોથી વાકેફ થાય

એકમ - ૧	પરીક્ષણ, માપન અને મૂલ્યાંકન
	<p>અ) પરીક્ષણ</p> <p>(i) સંકલ્પના, હેતુઓ અને મહત્વ</p> <p>(ii) અધ્યયનનું પરીક્ષણ અને અધ્યયન માટેનું પરીક્ષણ</p> <p>બ) માપન</p> <p>(i) માપનનો અર્થ અને પ્રકારો</p> <p>(ii) માપન કક્ષાઓ</p> <p>ક) મૂલ્યાંકન</p> <p>(i) સંકલ્પના અને લક્ષ્યો</p> <p>(ii) મૂલ્યાંકન પ્રક્રિયાના સોપાનો</p>
એકમ - ૨	શૈક્ષણિક આંકડાશાસ્ત્ર
	<p>અ) મધ્યક, મધ્યસ્થ અને બહુલક</p> <p>(i) મહત્વ અને મર્યાદાઓ</p> <p>(ii) ગણતરી</p> <p>બ) શતાંશસ્થ અને પ્રતિશત ક્રમાંક</p> <p>(i) અર્થ</p> <p>(ii) ગણતરી અને અર્થઘટન</p> <p>ક) સમધારણ વક્ર</p> <p>(i) લક્ષ્યો અને ઉપયોગો</p> <p>(ii) કુદરતા અને વિષમતા</p>
એકમ - ૩	પરીક્ષણના સાધનો
	<p>અ) ક્રમમાપદંડ</p> <p>(i) અર્થ અને પ્રકારો</p> <p>(ii) ઉપયોગો અને મર્યાદાઓ</p> <p>બ) નિદાન કસોટી</p>

	<p>(i) સંકલ્પના અને રચના</p> <p>(ii) ઉપયોગો અને મર્યાદાઓ</p> <p>ક) સ્બરીક્સ (સમજૂતી સમૂહો)</p> <p>(i) સંકલ્પના અને તેના પ્રકારો</p> <p>(ii) ઉપયોગીતા</p>
એકમ - ૪	પરીક્ષણની પ્રયુક્તિઓ
	<p>અ) વિકાસાત્મક અને સંકલ્પનાત્મક પરીક્ષણ</p> <p>(i) અર્થ અને તેની રીતો</p> <p>(ii) ઉપયોગો</p> <p>બ) અવલોકન</p> <p>(i) અર્થ અને પ્રકારો</p> <p>(ii) ઉપયોગો અને મર્યાદાઓ</p> <p>ક) પરીક્ષણ દ્વારા ગ્રેડેશન, GPA અને CGPA</p> <p>(i) નિરપેક્ષ અને સાપેક્ષ ગ્રેડ પ્રાણાલી: અર્થ અને ઉપયોગો</p> <p>(ii) GPA અને CGPAનો અર્થ</p>
એકમ - ૫	વિદ્યાર્થીઓનું પરીક્ષણ
	<p>અ) સતત સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન</p> <p>(i) અર્થ</p> <p>(ii) ઉપયોગીતા</p> <p>બ) સંગૃહીત પ્રગતિ પત્રક</p> <p>(i) અર્થ</p> <p>(ii) ઉપયોગીતા</p> <p>ક) વિદ્યાર્થીઓનો પોર્ટફોલિઓ</p> <p>(i) અર્થ</p> <p>(ii) ઉપયોગીતા અને પોર્ટફોલિઓનું પરીક્ષણ</p>
એકમ - ૬	પરીક્ષણમાં વર્તમાનો
	<p>અ) વર્તમાન પરીક્ષા પ્રાણાલી</p> <p>(i) મર્યાદાઓ અને પરીક્ષા પ્રાણાલી સુધારણાના સૂચનો</p> <p>(ii) વર્તમાન પરીક્ષા પ્રાણાલીની અધ્યેતા અને શાળાના સંલગ્ન ઘટકો ઉપર અસરો</p> <p>બ) કોમ્પ્યુટર આધારીત માપન</p> <p>(i) કોમ્પ્યુટર આધારીત કલમ સંરચના</p> <p>(ii) મહત્વ અને મર્યાદાઓ</p> <p>ક) આંતરિક અને બાહ્ય પરીક્ષણ</p> <p>(i) અર્થ</p> <p>(ii) લાભાલાભ અને સૂચનો</p>

References:

- (1) Dandekar, W. N. (1971). *Evaluation in Schools*. Pune: Vidhya Prakashan
- (2) Garrette, H. E. (1969). *Statistics in Psychology and Education*. Bombay: Vakils Fefferand Simons Pvt. Ltd.
- (3) Linn, R. L. & Miller, M. D. (2011). *Measurements And Assessment In Teaching(9th Ed.)*. New Delhi: Pearson Education, Inc.
- (4) Sidhu, K.S. (2009). *New Approaches to Measurement and Evaluation*. New Delhi: Sterling Publishers Pvt. Ltd.
- (5) Thorndike, R. M & Thorndike-Crist, T. (2010). *Measurement and Evaluation in Psychology and Evaluation*. New Delhi: Pearson Education, Inc.
- (6) Walton, J. A. (2007). *Handbook of Objective tests and Evaluation*. New Delhi: Commonwealth Publishers
- (7) अस्थाना, बि. और अस्थाना एस. (2012). मनोविज्ञान और शिक्षा में मापन एवं मूल्यांकन. आग्रा: श्री विनोद पुस्तक मंदिर
- (8) शर्मा, आर. ए. (2006). शिक्षा तकनीकी के मूल तत्व मूल्यांकन एवं सांख्यिकी. मेरठ: आर. लाल बुक डिपो.
- (9) भारैया, वी. वी. (२०१२). शैक्षणिक आंकडाशास्त्र. आग्रा: प्रतीक प्रकाशन
- (10) दरज, डी. आर. (२००६). शैक्षणिक मापन अने मूल्यांकनी प्रविधियो. अमदावाद: युनिवर्सिटी ग्रंथ निर्माण बोर्ड
- (11) देसाई, डी. एम. अने अन्य. अभिनव शैक्षणिक मूल्यांकन. अमदावाद: ए. आर. शेठनी कंपनी
- (12) देसाई, के. ज. (२००७). मूल्यांकन प्रविधियो. अमदावाद: न्यभारत प्रकाशन
- (13) जेपी, अ. ओ. (२००४). शैक्षणिक मूल्यांकन. राठकोट: अ. ओ. जेपी
- (14) जेपी, अ. ओ. (२००८). शैक्षणिक मापन अने मूल्यांकन. राठकोट: अ. ओ. जेपी

CPS : 5 Understanding Discipline and Subject Cum Pedagogy-1
Gujarati : Semester - II

Credit : 2

Hours : 40

Total Marks : 50

હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ....

- ભાષાનાં સ્વરૂપો વિષયક જાણકારી કેળવે.
- માતૃભાષા ગુજરાતી શિક્ષણ પ્રત્યે હકારાત્મક અભિગમ કેળવે.
- માતૃભાષા ગુજરાતી શિક્ષણનું મહત્ત્વ સમજે.
- ગુજરાતી માતૃભાષા શિક્ષક તરીકેની સજ્જતા કેળવે.
- માતૃભાષા ગુજરાતીનાં મૂળભૂત કૌશલ્યો વિષયક જાણકારી કેળવે.
- ગુજરાતી વ્યાકરણના ઘટકો વિષયક જાણકારી કેળવે.
- જુદી જુદી સાહિત્ય કૃતિઓ સંદર્ભે મૂલ્ય વિષયક જાણકારી કેળવે.
- ગુજરાતી લેખનના પ્રકારો વિષયક જાણકારી કેળવે.

એકમ-૧ :	માતૃભાષાનું સ્વરૂપ અને માતૃભાષા શિક્ષણ	કલાક-ભારાંક
	૧:૧ ભાષાકીય સ્વરૂપ અને ભાષા વિકાસ - ભાષાનાં સ્વરૂપો - ભાષા વિકાસને અસર કરતાં પરિબળો ૧:૨ માતૃભાષા પ્રત્યે સેવાતી ઉપેક્ષા - માતૃભાષા ઉપેક્ષાનાં કારણો - માતૃભાષા ઉપેક્ષા દૂર કરવાના ઉપાયો ૧:૩ માતૃભાષાનું શિક્ષણ અને માતૃભાષાનો શિક્ષક - માતૃભાષા શિક્ષણનું મહત્ત્વ - માતૃભાષા શિક્ષકની સજ્જતા	૧૬ - ૩૬
એકમ-૨ :	માતૃભાષાનાં મૂળભૂત કૌશલ્યો	૧૨ - ૩૨
	૨:૧ કથન કૌશલ્ય - કથન કૌશલ્યની સંકલ્પના અને મહત્ત્વ - કથન કૌશલ્ય વિકાસ માટેની સહાભ્યાસિક પ્રવૃત્તિઓ ૨:૨ વાચન કૌશલ્ય - વાચન કૌશલ્યની સંકલ્પના અને મહત્ત્વ - વાચન કૌશલ્ય વિકાસ માટેની સહાભ્યાસિક પ્રવૃત્તિઓ ૨:૩ લેખન કૌશલ્ય - લેખન કૌશલ્યની સંકલ્પના અને મહત્ત્વ - લેખન કૌશલ્ય વિકાસ માટેની સહાભ્યાસિક પ્રવૃત્તિઓ	

એકમ-૩ :	વ્યાકરણ, સાહિત્ય કૃતિઓ અને લેખન	
	૩:૧ સન્ધિ અને સમાસ - સ્વર સન્ધિ અને વ્યંજન સન્ધિ - સમાસ : ક્રંદ્ર સમાસ, મધ્યમપદલોથી સમાસ અને બહુવ્રિહી સમાસ ૩:૨ સાહિત્ય કૃતિઓ - ધૂળિયે મારગ - જુમો ભિસ્તી ૩:૩ લેખન (અપકિત) - અહેવાલ લેખન અને નિબંધ લેખન - વિચાર વિસ્તાર	૧૨ - ૩૨

: સંદર્ભ પુસ્તકો :

- (૧) પટેલ મોતીભાઈ, દવે જયેન્દ્ર અને ભોગાયતા : ગુજરાતી અધ્યાપનનું પરિશીલન બી.એસ.શાહ પ્રકાશન, અમદાવાદ.
- (૨) રાવલ નટુભાઈ બી. અને અન્ય : ગુજરાતી (માતૃભાષાનું) અભિનવ અધ્યાપન. નીરવ પ્રકાશન, અમદાવાદ.
- (૩) વ્યાસ યોગેન્દ્ર : ભાષા સજ્જતા અને લેખન કૌશલ્ય
- (૪) કોઠારી જયંત : ભાષા પરિચય અને ગુજરાતી ભાષાનું સ્વરૂપ યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, અમદાવાદ.
- (૫) ઠાકર ભરતકુમાર : સરળ ગુજરાતી વ્યાકરણ આદર્શ પ્રકાશન, અમદાવાદ - ૩૮૦૦૦૧.
- (૬) આકુવાલા સી.કે. અને કલ્યાણી : ગુજરાતી અભિનવ અધ્યાપન. ભારત પ્રકાશ, અમદાવાદ.
- (૭) પટેલ વિનોદ અને પટેલ મોતીભાઈ : ભાષા વ્યાકરણ અને લેખનનું અધ્યાપન અભ્યાસક્રમ આયોજન ટ્રસ્ટ, ખાનપુર, અમદાવાદ.
- (૮) રાવલ નટુભાઈ બી. ગુજરાતી વિષયવસ્તુ નીરવ પ્રકાશન, અમદાવાદ.

**CPS : 05 Pedagogy of School Subject
English
Semester-2**

No. of credits : 02

Hours : 40

Total marks 50

Objective : To enable student teachers :

- 1) To develop unit plan
- 2) To develop skill based lesson plan
- 3) To understand personal and professional attributes and expertise of teacher of English.
- 4) To understand details and relevance of method of teaching English.
- 5) To evolve an Eclectic approach for teaching English
- 6) To organize co-curricular activities for enriching English Language skills.
- 7) To construct test items for assessing language skills.

Unit:1	Lesson Planning	Hours	Weightage
	(A) Unit Planning 1) Concept of Unit planning 2) Steps in Unit planning (B) Skill based lesson planning 1) Oral Communication 2) Written Composition (C) Teacher of English 1) Personal Attributes 2) Professional expertise	16	36
Unit:2	Methods, Approaches and Assessment		
	(A) (1) Grammar Transition Method and Direct Method 1) Principles 2) Merits and Demerits (2) Direct Method 1) Principles 2) Merits and Demerits (B) Evolving an Eclectic Approach in teaching English 1) Consideration of groundroot realities 2) Role of the teacher (C) Enriching ELT and Construction of test items 1) English language Club and co-curricular activities for developing language skills 2) Development of Test items i) Objective types Short answer and essay types	12	32

Unit:3	Language Enrichment		
	(A) Grammar in Use 1) Active-passive, Degree of comparison 2) Transformation of sentences (B) Language in Use 1) Translation of Sentences 2) Use of Vocabulary (std.VI to X) (C) Developing Oral and Written Skills 1) Language function and structure 2) Reports for special programmes, festivals etc letter writing	12	32

Basic References :

- (1) Nagraj, Geetha. English Language Teaching : Approaches, Methods, Techniques. Orient Longman
- (2) Natraj, Sulbha (2005). Developing Communication Skills, Charutar Vidya Mandal
- (3) Tickoo, M.L. Teaching and Learning English : A Source Book for Teachers and Teacher-rainer, Orient Longman
- (4) Adrian, Doff (1986). Teach English. Cambridge University Press

References :

- (1) Brumfit, C.J. and Johnson, K. (1985). The Communicative Approach to Language Teaching. ELBS Publication
- (2) Kadri, N. (2007). Fun with letters & word. Gurjar Prakashan
- (3) Kadri, N. (2003). Fun with word & sentences. Gurjar Prakashan, Ahmedabad
- (4) Kadri, N. (2007). Teacher Effectiveness : A Comprehensive Approach, S.P.University, V.V.Nagar
- (5) Krishnaswamy, N. Teaching English Grammar : A Modern Guide to An Interactive Approach
- (6) Keith, Johnson and Keith, Morrow. Communication in the classroom, ELBS Publication
- (7) Littlewood, William. Communicative Language Teaching-An Introduction, Cambridge University Press
- (8) Lee, W.R. Language Teaching Games And Contents, Oxford University Press
- (9) Roger, Gowers and Steve Walter. Teaching Practice Handbook-A Reference Book for ELT Teachers in Training, ELBS Publication
- (10) Verma, Shivendra K. and Nagrajan, Hemalatha. An Interactive Grammar of Modern English. Frank Bros & Co. Ltd, New Delhi.

B.Ed. (Genral)
CPS – 5 : Pedagogy of School Subject : Mathematics
Semester: 2

Credit: 02

Hours: 40

Total Marks : 50

Objectives: The Student -teachers....

- (1) Understand and develop the skill of using various techniques of teaching Mathematics for better instruction.
- (2) Adopt the appropriate approaches for the teaching Mathematics.
- (3) Develop Attitude to be a committed and competent Mathematics teachers.
- (4) Correlate the knowledge the mathematics with its branches and other school subjects .
- (5) Evaluate textbook of mathematics at upper primary and secondary school levels.
- (6) Familiar with existing state syllabus of mathematics in secondary school.
- (7) Familiar with learning material of Mathematics for upper Primary and Secondary Schools.

Unit:1	Techniques and Approches of Teaching Mathamaitcs and Mathamatics Club	H	W
	(A) Techniques of Teaching – Oral Work, self study techniques, Drill and rivew work, diagnostic and remedial work (B) Approches of Teaching – Problem Solving, Program Learning and Logical and logical approaches. (C) Mathematics Club – Concept, organization Importance , objectives and activities of Mathematics Club	16	36
Unit:2	Relationship , Mathematics Teacher and textbooks of Mathematics	12	32
	(A) Relationship – Concept , Impportance <ul style="list-style-type: none"> • Relationship with its branches of Mathematics • Realtionship with other school subject (B) Mathematics Teacher and origin of Mathematics Education <ul style="list-style-type: none"> • Essential Qualification, Qualities and competnency • Studetns workbook - Meaning , objectives formation Impoptnace , Limitations • Teacher’s Handbook- Meaning , objectives formation Impoptnace , Limitations (C) Text Books of Mathematics <ul style="list-style-type: none"> • Characterstic of Good Text -Book • Importance of Good Text -Book • Evluatiuon of Text Book- In External , Internal and other Characterstic • Evluatiuon of Text Book of Standaed 6th & 7th 		
Unit:3	Mathematics Content	12	32
	(A) Standard - 8 , Semester - II (B) Standers – 9 Semester - II (C) Theroes and construction (1) Constructions and Theorems		

B.Ed. (Genral)
CPS – 5 : Pedagogy of School Subject : Mathematics
Semester: 2

Credit: 02
Hours: 40
Total Marks : 50

હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ....

- ૧) અસરકારક અધ્યાપન માટેની વિવિધ પ્રયુક્તિઓ સમજે અને ઉપયોગ અંગેના કૌશલ્ય કેળવે.
- ૨) ગણિત શિક્ષણ માટેના યોગ્ય અભિગમો કેળવે.
- ૩) ગણિત શિક્ષણ તરીકે પ્રતિબદ્ધતા અને સક્ષમતાના વલણો કેળવે.
- ૪) ગણિતનો તેની અન્ય શાખાઓ તથા અન્ય શાળાકીય વિષયો સાથેનો અનુબંધ સાધવાની ક્ષમતા કેળવે.
- ૫) ઉચ્ચ પ્રાથમિક તથા માધ્યમિક શાળાના ગણિતના પાઠ્યપુસ્તકોનું મૂલ્યાંકનલક્ષી જ્ઞાન મેળવે.
- ૬) પ્રવર્તમાન રાજ્યસ્તરના ઉચ્ચ પ્રાથમિક તથા માધ્યમિક શાળાના ગણિતના અભ્યાસક્રમનું જ્ઞાન કેળવે.

એકમ-૧	ગણિત શિક્ષણની પ્રયુક્તિઓ, અભિગમ અને ગણિતમંડળ :
	(અ)ગણિત શિક્ષણની પ્રયુક્તિઓ - મૌખિક કાર્ય, સ્વ-અધ્યયન પ્રયુક્તિ, દઢીકરણ અને વિહંગાવલોકન કાર્ય, નિદાન અને ઉપચાર કાર્ય. (બ)ગણિતશિક્ષણના અભિગમો - કોયડા-ઉકેલ, અભિક્રમિત અધ્યયન, તાર્કિક અભિગમ. (ક)ગણિત મંડળ - ખ્યાલ, રચના (બંધારણ), ગણિતમંડળનું મહત્ત્વ, ગણિતમંડળના હેતુઓ તથા પ્રવૃત્તિઓ.
એકમ-૨	અનુબંધ, ગણિતશિક્ષક અને ગણિતનું પાઠ્યપુસ્તક
	(અ)અનુબંધ - ખ્યાલ અને મહત્ત્વ, ગણિતનો તેની શાખાઓ સાથેનો અનુબંધ, ગણિતનો અન્ય વિષયો સાથેનો અનુબંધ (બ)ગણિત શિક્ષક તથા ગણિત શિક્ષણ માટેના ઉદ્દગમો - ગણિત શિક્ષકની વ્યવસાયિક સજ્જતા - હાયકાત, ગુણો, ફરજો - વિદ્યાર્થી કાર્યપોથી - અર્થ, હેતુઓ, રચના, મહત્ત્વ, મર્યાદાઓ - શિક્ષક હાયપોથી - અર્થ, હેતુઓ, મહત્ત્વ, મર્યાદાઓ (ક) ગણિતનું પાઠ્યપુસ્તક - સારા પાઠ્યપુસ્તકના લક્ષણો અને મહત્ત્વ. - પાઠ્યપુસ્તકનું મૂલ્યાંકન - ભૌતિક બાબતો, આંતરીક બાબતો તથા અન્યબાબતો - ધોરણ ૬ અને ૭ ના પાઠ્યપુસ્તકનું મૂલ્યાંકન

Semester: 2
Course Code: CPS 5

Course Title: Method of teaching Economics

No of Credit: 2

No. of hours: 40

Total Marks : 50

Objectives: To enable the student teachers to

- (1) devise the skill of using various methods of teaching Economics
- (2) suggest appropriate devices of evaluation in Economics
- (3) understands diagnosis and remedial work in Economics
- (4) understands Economics Teacher and Economics club
- (5) know use of technology in teaching of Economics
- (6) visit Economics organization

Unit-1	Evaluation tools of Economics, Audio-Visual aids and Methods	Hours	Weightage
	<p>(A) Evaluation tools of Economics and Audio-visual Aids (1) Evaluation tools: Meaning, Uses and tools (2) Audio-Visual tools: Computer, Maps, T.V., Internet, Radio, News Paper</p> <p>(B) Blue Print (1) Meaning and characteristics (2) Steps and Construction</p> <p>(C) Method of Teaching (1) Project Method (2) Symposium Method (3) Problem Solving Method</p>	16	36
Unit-2	<p>Field work, Text book and Economics study club</p> <p>(A) Field work (1) Meaning and Importance (2) Visits to place, field work and keep to mind field work</p> <p>(B) Text book (1) Concept and characteristics (2) Importance and criticism</p> <p>(C) Economics study club (1) Meaning and Importance (2) Activities</p>	12	32
Unit-3	<p>Population Problems, Unemployment in India, Budget, Migration and Urbanization</p> <p>(A) Population Problems (1) Meaning and Effects (2) Causes of Birth rate and Death rate</p> <p>(B) Unemployment in India (1) Meaning, Type, Causes and Remedies (2) Budget : Meaning, Importance and Type</p> <p>(C) Migration and Urbanization (1) Migration: Meaning, Type and Effects (2) Urbanization: Meaning, Type and Effects</p>	12	32

સેમીસ્ટર : 2
કોર્સ કોડ: CPS 2
કોર્સ શીર્ષક: અર્થશાસ્ત્ર શિક્ષણ પદ્ધતિ

ક્રેડિટ: 2

કલાકો: 40

Marks : 50

હેતુઓ: પ્રશિક્ષણાર્થીઓ..

- (1) અર્થશાસ્ત્ર અધ્યાપનની વિવિધ પદ્ધતિઓના ઉપયોગનું કૌશલ સમજી શકે
- (2) અર્થશાસ્ત્રમાં મૂલ્યાંકનના સાધનોનું સૂચન કરી શકે
- (3) અર્થશાસ્ત્રમાં નિદાન અને ઉપચારકાર્યની સમજ મેળવી શકે
- (4) અર્થશાસ્ત્ર શિક્ષકના લક્ષણો અને અર્થશાસ્ત્ર મંડળથી માહિતગાર થાય
- (5) અર્થશાસ્ત્ર અધ્યાપનમાં ટેકનોલોજીના ઉપયોગથી માહિતગાર થાય
- (6) અર્થશાસ્ત્રને લગતી સંસ્થાની મૂલાકાત લે

એકમ-1	મૂલ્યાંકનના સાધનો, દૃશ્ય શ્રાવ્ય સાધનો, સારા પ્રશ્નપત્રોની રચના અને પદ્ધતિઓ	કલાક	ભારાંક
	<p>(A) અર્થશાસ્ત્રમાં મૂલ્યાંકનના સાધનો અને દૃશ્ય શ્રાવ્ય સાધનો</p> <p>(1) અર્થ, ઉપયોગ અને સાધનો (2) દૃશ્ય શ્રાવ્ય સાધનો કોમ્પ્યુટર, ઇન્ટરનેટ, નકશા, ટી.વી., રેડીયો, વર્તમાનપત્રો</p> <p>(B) સારા પ્રશ્નપત્રોની રચના</p> <p>(1) બ્લ્યુ પ્રિન્ટનો અર્થ અને લક્ષણો (2) સોપાન અને રચના</p> <p>(C) અધ્યાપન પદ્ધતિઓ</p> <p>(1) પ્રોજેક્ટ પદ્ધતિ (2) પરિસંવાદ પદ્ધતિ</p> <p>(3) સમસ્યાઉકેલ પદ્ધતિ: અર્થ, લક્ષણો, લાભ, મર્યાદા અને સફળતાની શરતો</p>	16	36
એકમ-2	<p>ક્ષેત્રકાર્ય, પાઠ્યપુસ્તક અને અભ્યાસમંડળ</p> <p>(A) ક્ષેત્રકાર્ય</p> <p>(1) અર્થ અને મહત્વ</p> <p>(2) ક્ષેત્રકાર્ય ગોઠવી શકાય તેવા સ્થળો અને ક્ષેત્રકાર્ય વખતે ધ્યાનમાં રાખવાની બાબતો સહકારી, નાણાંકીય અને ઔદ્યોગિક સંસ્થા</p> <p>(B) પાઠ્યપુસ્તક</p> <p>(1) અર્થ અને લક્ષણો (2) મહત્વ અને સમીક્ષા</p> <p>(C) અર્થશાસ્ત્રમાં અભ્યાસ મંડળ</p> <p>(1) અર્થ અને મહત્વ (2) પ્રવૃત્તિઓ</p>	12	32
એકમ-3	<p>વસ્તી સમસ્યા, બેરોજગારી, અંદાજપત્ર, સ્થળાંતર અને શહેરીકરણ</p> <p>(A) વસ્તી સમસ્યા</p> <p>(1) અર્થ અને અસરો (2) જન્મદર અને મૃત્યુદરના કારણો</p> <p>(B) ભારતમાં બેરોજગારી અને અંદાજપત્ર</p> <p>(1) અર્થ, પ્રકાર, કારણો અને ઉપાયો</p> <p>(2) અંદાજપત્ર - અર્થ, મહત્વ અને પ્રકાર</p> <p>(C) સ્થળાંતર અને શહેરીકરણ</p> <p>(1) સ્થળાંતર - અર્થ, પ્રકાર અને અસરો</p> <p>(2) શહેરીકરણ - અર્થ, પ્રકાર અને અસરો</p>	12	32

Semster : 02

कोर्स कोड: CPS 6 कोर्स शीर्षक: हिन्दी शिक्षा पध्धति

केडिट :2

घंटे: 40

Total Marks : 50

उद्देश्य: प्रशिक्षार्थी

- 1 मूल्यांकन की प्रक्रिया को जानें।
- 2 भाषा सीखने की सृजनात्मक प्रक्रिया को जानें।
- 3 भाषाकीय कौशलों के विकास के लिए आवश्यक प्रयुक्तियों की जानकारी प्राप्त करें।
- 4 हिन्दी भाषाशिक्षक की आवश्यक योग्यताओं की जानकारी प्राप्त करें।
- 5 व्याकरणगत समज प्राप्त करें।

इकाई-1	अध्यापन पद्धतियाँ
	<p>(A) व्याकरण एवंरचना लेखन</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) व्याकरण<ol style="list-style-type: none"> (i) आगमनप्रणाली (ii) निगमनप्रणाली (2) रचनालेखन<ol style="list-style-type: none"> (i) महत्व,दोष एवंउपाय (ii) ध्यानमें रखने योग्य बातें <p>(B) मूल्यांकन प्रक्रिया</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) मूल्यांकन का महत्व,विशेषताएँ (2) स्वमूल्यांकन और समूह मूल्यांकन के भेद <p>(C) इकाई आयोजन एवं प्रश्न निर्माण</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) इकाईआयोजन<ol style="list-style-type: none"> (i) संकल्पना (ii) महत्व (2) प्रश्नों के स्वरूप और प्रकार<ol style="list-style-type: none"> (i) निबंध (ii) बहुविकल्प (iii) लघुउत्तर

इकाई-2	<p>भाषाकीय कौशलों का विकास</p> <p>(A) भाषाकीय कौशल</p> <p>(1) पठनकौशल</p> <p>(i) महत्व, प्रवृत्तियाँ (ii) दोष, कारण एवं उपाय</p> <p>(2) पठनकौशल के प्रकार</p> <p>(i) सस्वरपठन एवं मौनपठन की संकल्पना</p> <p>(ii) सस्वरपठन एवं मौनपठन का भेद</p> <p>(B) लिखित कौशल</p> <p>(1) लिखित अभिव्यक्ति कौशल</p> <p>(i) महत्व, प्रवृत्तियाँ (ii) दोष, कारण एवं उपाय</p> <p>(2) लिखित अभिव्यक्ति कौशल के प्रकार</p> <p>(i) श्रुतलेखन एवं अनुलेखन की संकल्पना</p> <p>(ii) श्रुतलेखन एवं अनुलेखन का भेद</p> <p>(C) हिन्दी का शिक्षक</p> <p>(1) हिन्दी शिक्षक की व्यावसायिक योग्यताएँ</p> <p>(2) हिन्दी शिक्षक की शैक्षिक योग्यताएँ एवं 21वीं सदी के हिन्दीभाषा के शिक्षक की भाषासज्जताएँ</p>
इकाई-3	<p>व्याकरण एवं सैद्धान्तिक समीक्षा</p> <p>(A) वाक्य रूपान्तरण(अर्थ के आधारपरवाक्य प्रकार) एवं रचनालेखन</p> <p>(1) विधि वाक्य,निषेध वाक्य, प्रश्नार्थवाक्य, उद्गार वाक्य और कतृवाचक संज्ञा निर्माण</p> <p>(2) पत्र लेखन और अनुवाद</p> <p>(B) व्याकरण और साहित्यकार परिचय</p> <p>(1) विरामचिह्न, विशेषण, सर्वनाम</p> <p>(2) सुभद्राकुमारी चौहान, सुदर्शन</p> <p>(C) कक्षा 6,7,8 एवं कक्षा 9वीं के पाठ्य पुस्तकों से सम्बन्धित साहित्य स्वरूपों की सैद्धान्तिकसमीक्षा</p> <p>(1) गद्य समीक्षा: (i) हार की जीत (ii) पुस्तक-हमारेमित्र</p> <p>(2) पद्य समीक्षा: (i) बेटी(ii) पथ की पहचान</p>

C P S 6: Understanding Discipline and Subject cum pedagogy – 2
Pedagogy of Sanskrit Teaching -2
Semester: 2

Credit: 2

Hours: 40

Total Marks : 50

Objectives: The Student -teachers....

- (1) To be able to develop activities and task for teaching Sanskrit.
- (2) To be able to practice the language teaching skills.
- (3) To appreciate the use of audio-visual aids and ICT.
- (4) To be able to review relevant text book of Sanskrit.
- (5) To be able to professional competence to be a Sanskrit teacher.
- (6) To be able to understand the problems and its remedies in Sanskrit language teaching.

Unit:1	Professional competence of Sanskrit Teacher, Co-curricular activities and Review of relevant Text-Book	H	W
	(A)Quality in Sanskrit Language Teaching (in reference to audio-visual aids and ICT and Classroom activities) and Competence of Sanskrit Teacher. (1)Reflection on Teaching: Before-class, During-class and after-class. (2)Sanskrit Teacher: desired virtues and Professional Competence. (B)Co-curricular activities to develop Sanskrit language. (1)Co-curricular activities. (2)Planning and Management. (C)Review of Related Text Book of Sanskrit. (1)Characteristics of an ideal Textbook. (2)Review of Text book of Secondary and Higher secondary Level.	16	36
Unit:2	Classroom Problems and remedies.		
	(A)Oral work (1)Problems. (2)Remedies. (B)Memorization. (1)Problems. (2)Remedies. (C)Spellings (1)Problems. (2)Remedies.	12	32
Unit:3	Sanskrit Grammar Teaching		
	(AA) धातुरूप, गणकार्य विशिष्टः १,४,६,१० (1)सामान्य भविष्यकालः परस्मैपद,आत्मनेपद (2)आज्ञार्थः परस्मैपद,आत्मनेपद (BB) कृदंत परिचय (1)हेत्वर्थ कृदंत (2)संबंधक भुतकृदंत (3)विधर्थ कृदंत	12	32

<p>(CC) समास</p> <p>(1) द्वन्द्वसमास</p> <p>(2) बहुव्रीहि</p> <p>(3) द्विगुसमास</p> <p>(4) अव्ययीभाव</p> <p>(DE) उपसर्ग, अव्यय, संख्यावाचक</p> <p>(1) उपसर्ग : यादि, उपयोग</p> <p>(2) अव्यय यादि, उपयोग</p> <p>(3) संख्यावाचक शब्दो (१ थी १००)</p> <p>(ED) कवि-कृति परिचय</p> <p>(1) आदिकवि व्यास</p> <p>(2) महाकवि शूद्रक</p> <p>(3) महाकवि भास</p> <p>(F) सेमेस्टर-2 सांप्रत पाठ्यपुस्तक आधारित निबंधलेखन अने विचारविस्तार.</p> <p>(1) संस्कृत सुभाषितोन्नो विचारविस्तार.</p> <p>(2) निबंध लेखन</p> <p>(1) रमणीया नगरी</p> <p>(2) संस्कृतभाषायाः वैशिष्ट्यम्</p> <p>(3) सुदुर्लभा सर्वमनोरमा वाणी</p> <p>(4) विद्या प्रशंसा</p>		
---	--	--

Total Marks : 50

હેતુઓ: પ્રશિક્ષણાર્થીઓ..

૧. સંસ્કૃત અધ્યાપન માટેની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ અને પ્રકારો રચવા સક્ષમ બને.
૨. સંસ્કૃત અધ્યાપન કૌશલોનો પ્રયોગ કરવાની ક્ષમતા કેળવે.
૩. સંસ્કૃત ભાષાના અધ્યાપનમાં દ્રશ્ય-શ્રાવ્ય સાધનો અને ICT નો વિનિયોગ કરવાની ક્ષમતા મેળવે.
૪. સાંપ્રત સંસ્કૃત પાઠ્યપુસ્તકોની સમીક્ષા કરવાની ક્ષમતા પ્રાપ્ત કરે.
૫. સંસ્કૃત શિક્ષક બનવા માટેની વ્યાવસાયિક સજ્જતા કેળવે.
6. વિદ્યાર્થીઓની ભાષાશિક્ષણમાં ઉદભવતી સમસ્યાઓ અને તેના ઉપચાર માટે સક્ષમ બને.

ક્રમ-૧	સંસ્કૃત શિક્ષકની સજ્જતા, સંસ્કૃત સહઅભ્યાસિક પ્રવૃત્તિઓ અને સાંપ્રત સંસ્કૃત પાઠ્યપુસ્તકોની સમીક્ષા	કલાક	ભારાંક
	<p>(D) સંસ્કૃત ભાષા અધ્યાપનમાં ગુણવત્તા (દ્રશ્ય-શ્રાવ્ય સાધનો, ICT અને અધ્યાપન પ્રવૃત્તિઓનાં સંદર્ભમાં) અને સંસ્કૃત શિક્ષકની સજ્જતા</p> <p>1.અધ્યાપન ચિંતન : પૂર્વતૈયારી,વર્ગખંડ અધ્યાપન અને અધ્યાપનનું અનુચિંતન</p> <p>2. સંસ્કૃત શિક્ષક: અપેક્ષિત ગુણો અને વ્યાવસાયિક સજ્જતા</p> <p>(E) સંસ્કૃત ભાષા વિકાસ માટેની સહઅભ્યાસિક પ્રવૃત્તિઓ.</p> <p>1.સહઅભ્યાસિક પ્રવૃત્તિઓ 2.આયોજન અને સંચાલન</p> <p>(F) સાંપ્રત સંસ્કૃતના પાઠ્યપુસ્તકોની સમીક્ષા</p> <p>1. આદર્શ પાઠ્યપુસ્તકોના લક્ષણો</p> <p>2. માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક સ્તરના સાંપ્રત પાઠ્યપુસ્તકોની સમીક્ષા</p>	16	36
એકમ-૨	વર્ગખંડની સમસ્યાઓ અને ઉપાયો		
	<p>(A) મૌખિક કાર્ય</p> <p>1. સમસ્યાઓ 2. ઉપાયો</p> <p>(B) કંઠસ્થીકરણ</p> <p>૧ સમસ્યાઓ 2. ઉપાયો</p> <p>(C) જોડણી</p> <p>૧. સમસ્યાઓ 2. ઉપાયો</p>	12	32
એકમ-૩	સંસ્કૃત ભાષા વ્યાકરણ અધ્યાપન		
	<p>(5)ધાતુરૂપ: ગણકાર્ય વિશિષ્ટ ૧,૪,૬,૧૦</p> <p>૧ સામાન્ય ભવિષ્યકાળ : પરસ્મૈપદ, આત્મનેપદ, ૨ આજ્ઞાર્થ : પરસ્મૈપદ, આત્મનેપદ,</p> <p>(6)કૃદંત પરિચય :</p> <p>૧ હેત્વર્થ કૃદંત 2 સંબંધક ભૂતકૃદંત 3 વિધ્યર્થ કૃદંત</p> <p>(7)સમાસ :</p> <p>૧ દ્વન્દ્વ સમાસ, ૨ બહુવ્રીહિ સમાસ, ૩ દ્વિગુ સમાસ, ૪. અવ્યયીભાવ સમાસ</p>	12	32

	<p>(8) ઉપસર્ગ, અવ્યય અને સંખ્યાવાચક શબ્દો ૧ ઉપસર્ગ: યાદી અને ઉપયોગ ૨ અવ્યય: યાદી અને ઉપયોગ ૩ સંખ્યાવાચક શબ્દો: ૧ થી ૧૦૦</p> <p>(9) કૃતિ-કૃતિ પરિચય: ૧. આદિકવિ વ્યાસ, ૨. મહાકવિ શુદ્રક, ૩. મહાકવિ ભાસ</p> <p>(F) સેમીસ્ટર-૨ ના સાંપ્રત પાઠ્યપુસ્તક આધારિત નિબંધ લેખન અને વિચાર વિસ્તાર</p> <p>(૧) રમણીયા નગરી</p> <p>(૨) સંસ્કૃતભાષાયા:વૈશિષ્ટ્યમ્</p> <p>(૩) સુદુર્લભા સર્વમનોરમા વાણી</p> <p>(૪) વિદ્યા પ્રશંસા</p>		
--	--	--	--

Reference Books

1. અડાલજા અને દેસાઈ: સંસ્કૃત ધાતુરૂપાવલિ ભાગ: ૧,૨ અને સંસ્કૃત શબ્દરૂપાવલિ, મુંબઈ-૨, નવનિત પ્રકાશન કેન્દ્ર,
2. આકૃવાલા સી.કે.: સંસ્કૃતનું અધ્યાપન, (૧૯૬૩) ભારત પ્રકાશન, અમદાવાદ
3. આકૃવાલા સી.કે.: સંસ્કૃતનું વિષયવસ્તુ, (૧૯૭૬-૭૭) અમદાવાદ, જય ભારત પ્રકાશન એન્ડ કંપની,
4. આકૃવાલા સી.કે.: સંસ્કૃત શિક્ષણની હેન્ડબુક, અમદાવાદ, ભારત પ્રકાશન
5. આચાર્ય રામશાસ્ત્રી: સંસ્કૃત શિક્ષણ સારણી, દિલ્હી, જ્ઞાનપીઠ
6. ચક્રધર નાટ્યાલ 'હંસ' શાસ્ત્રી: બૃહદ અનુવાદ ચન્દ્રિકા મોતીલાલ બનારસીદાસ, દિલ્હી. મુંબઈ, ચેન્નઈ, કલકત્તા, બેંગલોર, વારાસણી, પુને, પટના
- બ. ડો. શાસ્ત્રી જયેન્દ્ર દવે, ડો. ચન્દ્રકાન્ત ભોગાયતા, ડો. શશીકાન્ત અભ્યંકર, ડો. લાલજીભાઈ પટેલ, ડો. પ્રવિણાબેન ઠક્કર, પ્રો. મહેન્દ્ર ચોટલીયા: સંસ્કૃતનું અધ્યાપન પરિશીલન, (૧૯૮૭-૮૮) અમદાવાદ, બી. એસ. શાહ પ્રકાશન
- c. ડો. જી. જી. નકુમ: સંસ્કૃત વ્યાકરણ વિચાર. (૨૦૦૨-૦૩) અમદાવાદ, બી. એસ. શાહ પ્રકાશન,
- d. ડો. રામશક્લ પાન્ડેય: સંસ્કૃત શિક્ષણ, (૧૯૭૭) આગરા વિનોદ પુસ્તક મંદિર
- e. ડો. નિરંજન પટેલ: સંક્ષિપ્ત લઘુસિદ્ધાંત કૌમુદી, અમદાવાદ, પાર્શ્વ પ્રકાશન,
- f. ડો. પ્રભાશંકર મિશ્રા: સંસ્કૃત શિક્ષણ, ચંદીગઢ, હરિયાણા હિન્દી ગ્રંથ અકાદમી,
- g. દેસાઈ જીતેન્દ્ર: સંસ્કૃત ભાષા વિજ્ઞાન, અમદાવાદ-૬, યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય,
- h. પટેલ જે. એસ. તથા અન્ય: વ્યાવહારિક સંસ્કૃત વ્યાકરણ, અમદાવાદ-૧, પાર્શ્વ પબ્લિકેશન,
- i. શિંદે જી. બી.: સંસ્કૃત વ્યાકરણ અને લેખન, અમદાવાદ, એ આર. શેઠની કું.
- j. સંસ્કૃત પાઠ્યપુસ્તક શ્રેણી: ધોરણ-૮, ૯, ૧૦, ૧૧, ૧૨ ગાંધીનગર, ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ,
- k. વિનુભાઈ યુ પટેલ: સંસ્કૃતનું આદર્શ અધ્યાપન, અમદાવાદ, વારિષેણ પ્રકાશન,
- l. વાસુદેવ શાસ્ત્રી: ક્રિયાત્મક સંસ્કૃત શિક્ષણ, નવી દિલ્હી, રાષ્ટ્રીય સંસ્કૃત સંસ્થાન
- m. Apte D. G. : Teaching Of Sanskrit, (1961) Bombay , Padma Publication
- n. Bokil V.P. and parasnis N. K.: A new Approach to Teaching of Sanskrit Sangrha, (1967)
- o. Hyparikar : The Problem of Sanskrit Teaching, Kolhapur-3960, Bharat Book Stall
- p. M.R.Kale Motilal Banarasidass, Delhi, Varansi : A Higher Sanskrit grammar

SEMESTER II
CPS : 06 Method of Teaching Social Science

Marks :50, Credit : 02

Teaching Hours : 40

To Enable Student-teachers

- Understand and adopt characteristic and skills of Teacher of Social Science
- Understand types and formation of Evaluation
- Define the objectives of teaching Social Science
- Adopt appropriate methods and techniques for teaching of Social Science
- Possess skills of using teaching aids and reference materials

Unit I :	Method in Teaching of Social Science and Social Science Room (Characteristic and Application in Class room) Teacher of Social Science Association	H	W
	(A) Method of Teaching (1) Dramatization Method (2) Tour Method (3) Exhibition Method (4) Project Method (B) Teacher of Social Science (1) Characteristics (2) Skill (3) View (C) Social Science Association (1) Formation, Importance : Important Point for effectiveness (2) Activities	16	36
Unit II :	Teaching AIDS and Evaluation (Importance and Application in Class Room)	12	32
	(A) Teaching Aids (3) T.V. (4) Computer (5) Time line (6) Globe (B) Types of Evaluation (3) Concept (4) Formation		
Unit III :	Social Science : Content	12	32
	(A) Std . 8 Chapter - 1 Chapter – 7 Chapter- 10 Std. 9 Chapter – 6 Chapter - 7 (B) Std . 8 Chapter - 2 Chapter – 8 Chapter- 14 History		

	<p style="text-align: center;">Geography</p> <p>Std. 9 Chapter – 17 Chapter – 18 (A) Std . 8 Chapter - 11</p> <p style="text-align: center;">CIVICS</p> <p>Std. 9 Chapter – 12</p>		
--	--	--	--

Reference :

- a. Social Science - Dr. Ishwarbhai Vaghela and others
- b. Akshar Publication, A'Bad (First Edition, August -2008)
- c. Samaj Vidyanu Adyayan , North Gujarat Uni., Patan
- d. Desai Daulatbhai Samaj Vidyanu Shikshan
- e. Patel Haribhai Samaj Vidyanu Shikshan- Parikshan
- f. Samaj Vidyanu Adhyayan , Anada Publication ,A' Bad
- g. Dhamecha, R.K. Aarvachin Bharat No Itihas
- h. Bharat na Swatnatrya Sangramo ane tena ghadvaiya, University , Granth Nirman Board , A.bad
- i. Dhand Harry (1997) A Hand book for teachers research in the teaching of social studies Ashish publishing house, Punjab bash, New Delhi
- j. Sharma R.N. (2001) Teaching of Social Studies , Vinod Pustak Mandir Agra
- k. Kumar J.P. and Rao D.B. Method of Teaching Civics D. Ph 2004-8-6
- l. Rao D.B. (2003) Teaching of Social Studis Sucessfully Marlow Edition- DPH
- m. Teaching Social Studies A Practical Approach Vikas Publication House New Delhi

SEMESTER II

CPS : 06 Method of Teaching Social Science

Marks :50, Credit : 02

Teaching Hours : 40

હેતુઓ :

૧. સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષકનાં કૌશલ્યો અને લક્ષણોથી માહિતગાર થાય.
૨. સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણના હેતુઓ ઓળખે
૩. સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણમાં મૂલ્યાંકનના પ્રકારો વિશે જાણે.
૪. સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણમાં યોગ્ય પદ્ધતિઓ અને પ્રવિધિઓનો ઉપયોગ કરે.
૫. શૈક્ષણિક સાધનો અને સંદર્ભ સામગ્રીના ઉપયોગનું કૌશલ્ય કેળવે.
૬. સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણ પદ્ધતિઓ, સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણ, સામાજિક વિજ્ઞાન ખેડ

યુનિટ - ૧	સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણ પદ્ધતિઓ (લાક્ષણિકતાઓ વર્ગમાં વિનિયોગ)	
	(અ) (૧) પ્રદર્શન પદ્ધતિ/પ્રવાસ પદ્ધતિ (૨) પ્રકલ્પ પદ્ધતિ (બ) સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષક (૧) સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષકનું દષ્ટિ બિંદુ (૨) લક્ષણો, કૌશલ્યો (ક) સામાજિક વિજ્ઞાન મંડળ (૧) રચના, મહત્વ (૨) પ્રવૃત્તિઓ (અસરકારકતા માટે) ધ્યાનમાં રાખવાની બાબતો	
યુનિટ - ૨	સામાજિક વિજ્ઞાનમાં શૈક્ષણિક સાધનો, મૂલ્યાંકન, સામાજિક વિજ્ઞાન પાઠ્ય પુસ્તકપાઠ આયોજન, પદ્ધતિઓ, શૈક્ષણિક સાધનો	
	(અ) શૈક્ષણિક સાધનો (મહત્વ, ઉપયોગ) (૧) સમયરેખા, કમ્પ્યુટર (૨) ટેલિવિઝન, પૃથ્વીનો ગોળો (બ) મૂલ્યાંકનના પ્રશ્નોના પ્રકાર (૧) સંકલ્પના : ટૂંકા ઉત્તર, નિબંધ પ્રકાર, અનાત્મલક્ષી પ્રશ્નો (૨) સંરચના : ટૂંકા ઉત્તર પ્રશ્નો, નિબંધ પ્રકાર પ્રશ્ન, અનાત્મલક્ષી પ્રશ્નો (ક) સામાજિક વિજ્ઞાન	
યુનિટ - ૩	સામાજિક વિજ્ઞાન વિષય વસ્તુ	
	(અ) ધોરણ - ૮ પ્રકરણ - ૧ પ્રકરણ - ૭ પ્રકરણ - ૧૦ ઈતિહાસ વિભાગ ધોરણ - ૯ પ્રકરણ - ૬ પ્રકરણ - ૭	

	<p>(બ) ધોરણ - ૮ પ્રકરણ - ૨ પ્રકરણ - ૮ પ્રકરણ - ૧૪</p> <p style="text-align: center;">ભૂગોળ વિભાગ</p> <p>ધોરણ - ૯ પ્રકરણ - ૧૭ પ્રકરણ - ૧૮</p> <p>(ક) ધોરણ - ૮ પ્રકરણ - ૧૧</p> <p style="text-align: center;">નાગરિક શાસ્ત્ર</p> <p>ધોરણ - ૯ પ્રકરણ - ૧૨</p>	
--	---	--

સંદર્ભ:

- ક. સામાજિક વિજ્ઞાન - ડૉ. ઈશ્વરભાઈ વાઘેલા અને અન્ય
- ખ. અક્ષર પબ્લિકેશન, અમદાવાદ (પ્રથમ આવૃત્તિ, ઓગષ્ટ, ૨૦૦૮)
- ભ. સામાજિક વિજ્ઞાનનું અધ્યયન, ઉત્તર ગુજરાત યુનિ. પાટણ
- મ. દેસાઈ દોલતભાઈ સમાજ વિદ્યાનું શિક્ષણ
- ય. પટેલ હરિભાઈ, સમાજ વિદ્યાનું શિક્ષણ પરિક્ષણ
- ર. સમાજ વિદ્યાનું અધ્યાપન, અનડા પ્રકાશન, અમદાવાદ
- લ. ધામેચા, આર. કે. અર્વાચીન ભારતનો ઈતિહાસ
- વ. ભારતના સ્વાતંત્ર્ય સંગ્રામો અને તેના ઘડવૈયા, યુનિ. ગ્રંથ નિમાર્ણ બોર્ડ, અમદાવાદ
- i. Dhand Harry (1997) A Hand book for teachers research in the teaching of social studies Ashish publishing house, Punjab bash, New Delhi
- j. Sharma R.N. (2001) Teaching of Social Studies , Vinod Pustak Mandir Agra
- k. Kumar J.P. and Rao D.B. Method of Teaching Civics D. Ph 2004-8-6
- l. Rao D.B. (2003) Teaching of Social Studis Sucessfully Marlow Edition- DPH
- m. Teaching Social Studies A Practical Approach Vikas Publication House New Delhi

SEMESTER II
COURSE CPS 6(Curriculum And Pedagogic Studies)
UNDERSTANDING DISCIPLINE AND PEDAGOGY OF SCIENCE SUBJECT
(Science & Technology)

Marks : 50, Credit : 02
Hours ; 40 Hours

Objectives :

To Enable Student-teachers-

- To Enhance understanding of Science Process Skills for learner centered science teaching
- To Practice Innovative approaches and methods of Teaching science in classroom situation
- To Enhance professional abilities of Science teacher for quality science teaching
- To understand the process of constructing science curriculum at school level and assessment
- To utilize learning resources in science for experiential learning at schools

Unit I : Pedagogic Basis of Teaching Science

Duration Marks

	Hours	Weightage
(A) Processes In Science Teaching	16	36
(i) Science Process Skills : Observing, Inferring, Measuring, Communicating, Classifying, Predicting		
(ii) Illustrations And Implications Of Science Process Skills		
(B) Approaches Of Teaching Science		
(i) Inquiry Approach : Concept, Steps, Role Of Teacher and Learner		
(ii) Constructivist Approach : 5 E Model, Developing Lesson Plan as Construction of knowledge		
(C) Methods Of Teaching Science		
(i) Demonstration Method : Concept, Steps, Merits and Demerits		
(ii) Experiment Method : Concept, Steps, Merits and Demerits		

Unit II :School Science Curriculum, Science Teacher and Assessment

(A) Curriculum and Assessment In Science	12	32
(i)Trends In School Science Curriculum		
(ii) Analysis Of Textbooks In Science and Assessment Of Practical work		
(B) Competencies of a Science Teacher		

(i) Role Of a Teacher in teaching science		
(ii) Professional Development Of a Science Teacher		
(C) Field Experience		
(i) Botanical Garden and Sky Gazing : Organization And Implications		
(ii) Science Club And Science Fair : Objectives and Activities		

Unit III School subject content:

Science Textbook : Class IX	Semester II	12	32
Gujarat Secondary Education Board, Gujarat			

Suggested Activities:

- Visit and Report Of Community Science Centre, Botanical Garden, SPRERI<Science City, Planetarium etc.
- Construction Of Teaching-learning Aids, Improvised apparatus.
- Celebration Of Special days related to Science.
- Demonstration of Small scale experiments, activities at practice teaching phase.
- Orientation to Historical Perspectives Of Science.
- Perform Science play, street plays on various themes like awareness about superstition, pollution, environment related Issues.
- Formation Of Science Club at school during Internship.
- Science news, creative writing in science, poster making and bulletin board activities
- Project work related to Social awareness in science and related to current affairs
- Planning and execution of ICT supported classroom session
- Case studies of Patients suffering of various diseases, Scientists, doctors and others at local level
- Participation in Science-math's exhibition organized by GUJCOST

Semester: 2
Course Code: CPS 6
Course Title: Method of Teaching Commerce

No of Credit: 2

No. of hours: 40

Total Marks : 50

Objectives: To enable the student teachers to ..

- (1) devise the skill of using various methods of teaching Commerce
- (2) suggest appropriate devices of evaluation in Commerce
- (3) understands diagnosis and remedial work in Commerce
- (4) understands Commerce Teacher and Commerce club
- (5) know use of technology in teaching of Commerce
- (6) visit Commerce organization

Unit-1	Evaluation tools of Commerce, Audio-Visual aids and Methods	Hours	Weightage
	<p>(A) Evaluation tools of Commerce and Audio-visualAids</p> <p>(1) Evaluation tools Meaning, Uses and tools</p> <p>(2) Audio-Visual tools Computer, Internet, Chart, Models</p> <p>(B) Blue Print</p> <p>(1) Meaning and characteristics</p> <p>(2) Steps and Construction</p> <p>(C) Method of Teaching</p> <p>(1) Project Method</p> <p>(2) Symposium Method</p> <p>(3) Supervised study Method</p>	16	36
Unit-2	<p>Field work, Text book and Commerce study club</p> <p>(A) Field work</p> <p>(1) Meaning and Importance</p> <p>(2) Visits to place, field work and keep to mind field work</p> <p>(B) Text book</p> <p>(1) Concept and characteristics</p> <p>(2) Importance and criticism</p> <p>(C) Commerce study club</p> <p>(1) Meaning and Importance</p> <p>(2) Activities</p>	12	32
Unit-3	<p>Co-operative Society, Joint stock company, Consumer protection and Office</p> <p>(A) Co-operative Society</p> <p>(1) Meaning and Characteristics</p> <p>(2) Merits and Demerits</p> <p>(B) Joint stock company</p> <p>(1) Meaning, Characteristics and Type</p> <p>(2) Merits and Demerits</p> <p>(C) Consumer protection and Office</p> <p>(1) Consumer protection: Meaning, Need, Rights and Responsibilities of Consumer</p> <p>(2) Office : Meaning and Function</p>	12	32

સેમીસ્ટર: 2
કોર્સ કોડ: CPS 6
કોર્સ શીર્ષક: વાણિજ્ય શિક્ષણ પદ્ધતિ

ક્રેડીટ: 2

કલાકો: 40

કુલ ગુણ : ૫૦

હેતુઓ: પ્રશિક્ષણાર્થીઓ..

- (7) વાણિજ્ય અધ્યાપનની વિવિધ પદ્ધતિઓના ઉપયોગનું કૌશલ સમજી શકે
- (8) વાણિજ્યમાં મૂલ્યાંકનના સાધનોનું સૂચન કરી શકે
- (9) વાણિજ્યમાં નિદાન અને ઉપચારકાર્યની સમજ મેળવી શકે
- (10) વાણિજ્ય શિક્ષકના લક્ષણો અને વાણિજ્ય મંડળથી માહિતગાર થાય
- (11) વાણિજ્ય અધ્યાપનમાં ટેકનોલોજીના ઉપયોગથી માહિતગાર થાય
- (12) વાણિજ્યને લગતી સંસ્થાની મુલાકાત લે

એકમ-1	મૂલ્યાંકનના સાધનો, દૃશ્ય શ્રાવ્ય સાધનો, સારા પ્રશ્નપત્રની રચના અને પદ્ધતિઓ	કલાકો	ભારાંક
	<p>(A) વાણિજ્યમાં મૂલ્યાંકનનાં સાધનો અને દૃશ્યશ્રાવ્ય સાધનો</p> <p>(1) અર્થ, ઉપયોગ અને સાધનો</p> <p>(2) દૃશ્ય શ્રાવ્ય સાધનો: કોમ્પ્યુટર, ઇન્ટરનેટ, ચાર્ટ, નમૂનાઓ</p> <p>(B) સારા પ્રશ્નપત્રની રચના</p> <p>(1) બ્લ્યુ પ્રિન્ટનો અર્થ અને લક્ષણો</p> <p>(2) સોપાન અને રચના</p> <p>(C) અધ્યાપન પદ્ધતિઓ</p> <p>(1) પ્રોજેક્ટ પદ્ધતિ (2) પરિસંવાદ પદ્ધતિ</p> <p>(3) નિરીક્ષિત અભ્યાસ પદ્ધતિ: અર્થ, લક્ષણો, લાભ, મર્યાદા અને સફળતાની શરતો</p>	16	36
એકમ-2	<p>ક્ષેત્રકાર્ય પાઠ્યપુસ્તક અને અભ્યાસમંડળ</p> <p>(A) ક્ષેત્રકાર્ય</p> <p>(1) અર્થ અને મહત્વ (2) ક્ષેત્રકાર્ય ગોઠવી શકાય તેવા સ્થળો અને ક્ષેત્રકાર્ય વખતે ધ્યાનમાં રાખવાની બાબતો</p> <p>(B) પાઠ્યપુસ્તક</p> <p>(1) અર્થ અને લક્ષણો (2) મહત્વ અને સમીક્ષા</p>	12	32

	(C) વાણિજ્યમાં અભ્યાસ મંડળ (1) અર્થ અને મહત્વ (2) પ્રવૃત્તિઓ		
એકમ-3	સહકારી મંડળી, જોઈન્ટ સ્ટોક કંપની, ગ્રાહક સુરક્ષા અને કાર્યાલય (A) સહકારી મંડળી (1) અર્થ અને લક્ષણો (2) લાભ અને મર્યાદા (B) જોઈન્ટ સ્ટોક કંપની (1) અર્થ, લક્ષણો અને પ્રકાર (2) લાભ અને (C) ગ્રાહક સુરક્ષા અને કાર્યાલય (1) ગ્રાહક સુરક્ષા: અર્થ, જરૂરિયાત, અધિકાર અને જવાબદારી (2) કાર્યાલય: અર્થ અને કાર્યો	12	32

Semester: 2
Course Code: CPS 6
Course Title: Methods of teaching Accountancy

No of Credit: 2

No. of hours: 40

Total Marks : 50

Objectives: To enable the student teachers to ..

- (7) devise the skill of using various methods of teaching Accountancy
- (8) suggest appropriate devices of evaluation in Accountancy
- (9) understands diagnosis and remedial work in Accountancy
- (10) understands Economics Teacher and Accountancy club
- (11) know use of technology in teaching of Accountancy
- (12) visit Accountancy organization

Unit-1	Evaluation tools of Accountancy, Audio-Visual aids and Methods	Hours	Weightage
	(A) Evaluation tools of Accountancy and Audio-visual Aids (1) Evaluation tools Meaning, Uses and tools (2) Audio-Visual tools Computer, Chart, Internet, Models (B) Blue Print (1) Meaning and characteristics (2) Steps and Construction (C) Method of Teaching (1) Project Method (2) Symposium Method (3) Supervised study Method	16	36
Unit-2	Field work, Text book and Accountancy study club (A) Field work (1) Meaning and Importance (2) Visits to place, field work and keep to mind field work (B) Text book (1) Concept and characteristics (2) Importance and criticism (C) Accountancy study club (1) Meaning and Importance (2) Activities and functions	12	32
Unit-3	Annual Accounts, Partnership accounts and Turban (A) Annual Accounts (1) Meaning and Matters included in Annual Accounts (2) General examples of Annual Accounts (B) Partnership (1) Meaning and Characteristics (2) Partnership deed and Partners' capital account and general example (C) Turban (1) Meaning (2) Factors affecting Turban	12	32

સેમીસ્ટર : 2
કોર્સ કોડ : CPS 6
કોર્સ શીર્ષક: નામા શિક્ષણ પદ્ધતિ

ક્રેડિટ : 2

સમય : 40

Total Marks : 50

હેતુઓ: પ્રશિક્ષણાર્થી..

- (1) નામા અધ્યાપનની વિવિધ પદ્ધતિઓના ઉપયોગનું કૌશલ સમજી શકે
- (2) નામાના મૂલ્યાંકનના સાધનોનું સૂચન કરી શકે
- (3) નામા માં નિદાન અને ઉપચારકાર્યની સમજ મેળવી શકે
- (4) નામા શિક્ષકના લક્ષણો અને નામા મંડળથી માહિતગાર થાય
- (5) નામા અધ્યાપનમાં ટેકનોલોજીના ઉપયોગથી માહિતગાર થાય
- (6) નામાને લગતી સંસ્થાની મુલાકાત લે

એકમ-1	મૂલ્યાંકનના સાધનો, દ્રશ્ય શ્રાવ્ય સાધનો, સારા પ્રશ્નપત્રની રચના અને પદ્ધતિઓ	કલાકો	ભારાંક
	<p>(A) નામાનાં મૂલ્યાંકનનાં સાધનો અને દ્રશ્ય શ્રાવ્યસાધનો</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) અર્થ, ઉપયોગ અને સાધનો (2) દ્રશ્ય શ્રાવ્ય સાધનો કોમ્પ્યુટર, ઇન્ટરનેટ, ચાર્ટ, નમૂનાઓ <p>(B) સારાપ્રશ્નપત્રની રચના</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) બ્લ્યુ પ્રિન્ટનો અર્થ અને લક્ષણો (2) સોપાન અને રચના <p>(C) અધ્યાપન પદ્ધતિઓ</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) પ્રોજેક્ટ પદ્ધતિ (2) પરિસંવાદ પદ્ધતિ (3) નિરીક્ષિત અભ્યાસ પદ્ધતિ અર્થ, લક્ષણો, લાભ, મર્યાદા અને સફળતાની ધરતો 	16	36
એકમ-2	<p>ક્ષેત્રકાર્ય, પાઠ્યપુસ્તક અને અભ્યાસમંડળ</p> <p>(A) ક્ષેત્રકાર્ય</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) અર્થ અને મહત્વ (2) ક્ષેત્રકાર્ય ગોઠવી શકાય તેવા સ્થળો અને ક્ષેત્રકાર્ય વખતે ધ્યાનમાં રાખવાની બાબતો <p>(B) પાઠ્યપુસ્તક</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) અર્થ અને લક્ષણો (2) મહત્વ અને સમીક્ષા <p>(C) નામામાં અભ્યાસ મંડળ</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) અર્થ અને મહત્વ (2) પ્રવૃત્તિઓ 	12	32

એકમ-૩	<p>વાર્ષિક હિસાબો, ભાગીદારીના હિસાબો અને પાઘડી</p> <p>(A) વાર્ષિક હિસાબો</p> <p>(1) અર્થ અને તેમાં સમાવેશ થતી બાબતો</p> <p>(2) વાર્ષિક હિસાબના સામાન્ય દાખલા</p> <p>(B) ભાગીદારી</p> <p>(1) અર્થ અને લક્ષણો,</p> <p>(2) કરારનામું, મૂડીખાતા અને સામાન્ય દાખલા</p> <p>(C) પાઘડી</p> <p>(1) અર્થ</p> <p>(2) અસર કરતા પરબિબો</p>	12	32
-------	---	----	----

Semester-II

Course code:- EPC 2

Course Title:- Drama and Art in Education

Credit:- 2

Hours:- 40 (Two hours per week and one week workshop for half day)

Total Marks : 50

Objectives:- To enable student - teacher to..

- (1) Acquire knowledge about different types of Drama and Art.
- (2) Develop an integrated total personality.
- (3) Enhance artistic and aesthetic sensibility among learners through exploration, experience and free expression of different Art forms.
- (4) Understand contribution of drama and Art for holistic development of the learner.
- (5) Enhance skills for integrating different Art forms.
- (6) Prepare for pursuing professional Art courses.
- (7) Identify works of different artists and artisans.
- (8) Enhance awareness of the rich cultural heritage of India.
- (9) Provide opportunities for developing awareness about local culture and local Art.

Unit-I	<i>Introduction to Drama and Art in Education</i>	H	W
	<p>(A) Drama in Education</p> <p>(1) Concept and meaning of Drama (2) Types & Nature of Drama</p> <p>(B) Art in Education</p> <p>(1) Concept and meaning of Art (2) Types & Nature of different Art forms (music, dance, visual art, fine arts, craft)</p> <p>(C) Contribution of Artists and Artisans in India</p> <p>(1) Life sketches of well-known Artists related with music(Pandit Sarangdev, Amir Khusharo, Pandit Vishnuprasad bhatkhande),dance(Udayshankar, Lachhu maharaj, Birju maharaj, Rukmanidevi arundel) and drama(Bharat muni, Shudrak, Kalidas, Jayshankar sundari) (2) Life sketches of Artists and Artisans related with visual art, fine arts, and craft (painting: Raja Ravi varma, Nandal boze, Ravishankar Raval)</p>	16	36
Unit-II	<i>Theatre in Education and cultures festivals</i>	12	32

	<p>(A) Use of different soft skills (Drama) in Education (1) Dialogue, script writing, prompting and movement & speech (2) Role-play, improvisation, Grooming and story telling</p> <p>(B) Street-play and movie in the context of social awareness (1) Planning of a street play based on social issue and social impact of street-play (2) Review of Documentary, short films and movies (any one)</p> <p>(C) Cultural festivals in India (1) Introduction and impact of cultural festivals (2) Role of Education for local culture and Art</p>		
Unit-III	Practical	12	32
	<p>(A) Visual Arts and crafts (Practical) (1) Experimentation with different materials of visual Arts (pastel, poster, rangoli, clay etc.) (2) Exploration and display of Art works (Painting, block painting, glass painting, collage, clay modeling, paper cutting, folding etc.)</p>		
	<p>(B) Performing Arts: Dance, Music, Theatre and Puppetry (1) Listing/Viewing and exploring Regional Art forms of music, dance, theatre and puppetry (2) Participation and performance in any one of the regional arts forms (Folk dance, Bhavai, Folk-song, Bhajan etc.) (3) Play making (Creating a short theatre piece from the text or through improvisation) (4) Making puppet (Mask puppet, Finger puppet)</p>		

સેમીસ્ટર : II
કોર્સ કોડ : EPC2
કોર્સ શિર્ષક : શિક્ષણમાં નાટક અને કલા

કેડીટ : ૨

કલાક : ૪૦

કુલ ગુણ : ૫૦

હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ :

- (૧) નાટક અને કલાના વિવિધ પ્રકારો વિશે જાણે
- (૨) અખંડ સંપૂર્ણ વ્યક્તિત્વનો વિકાસ કરી શકે
- (૩) કલાઓના વિવિધ પ્રકારોના અન્વેષણ, અનુભવ અને મુક્ત અભિવ્યક્તિ દ્વારા અધ્યેતાઓમાં કલા અને સૌંદર્ય વિષયક સંવેદનાઓની વૃદ્ધિ કરી શકે.
- (૪) અધ્યેતાઓના સર્વતોમુખી વિકાસમાં નાટક અને કલાઓનો ફાળો સમજે.
- (૫) વિવિધ કલાઓના સમન્વય દ્વારા કૌશલ્યોમાં વૃદ્ધિ કરી શકે
- (૬) કલા સંદર્ભના વ્યાવસાયિક અભ્યાસક્રમો માટે તૈયાર કરી શકે
- (૭) વિવિધ કલાકારો અને કસબીઓના કાર્યને ઓળખે
- (૮) ભારતના સમૃદ્ધ સાંસ્કૃતિક વારસા પ્રત્યેની જાગૃતિ કેળવે
- (૯) પ્રાદેશિક સંસ્કૃતિ અને કલાના વિકાસ માટેની તકોની જાગૃતિ કેળવે.

એકમ-૧	શિક્ષણમાં નાટક અને કલાનો પરિચય
	<p>(અ) શિક્ષણમાં નાટક</p> <p>(૧) સંકલ્પના અને અર્થ</p> <p>(૨) પ્રકારો અને સ્વરૂપ</p> <p>(બ) શિક્ષણમાં કલાઓ</p> <p>(૧) સંકલ્પના અને અર્થ</p> <p>(૨) કલાઓના વિવિધ પ્રકારો અને સ્વરૂપ (સંગીત, નૃત્ય, દ્રશ્યકલા, શિલ્પકલા, ચિત્રકલા, હુન્નર વગેરે)</p> <p>(ક) ભારતમાં કલાકારો અને કસબીઓનો કલા સંદર્ભે ફાળો</p> <p>(૧) જાણીતા કલાકારોના જીવનચરિત્ર સંગીત (પંડિત સારંગદેવ, અમીર ખુશરો, પંડિત વિષ્ણુ પ્રસાદ ભાત્તખંડે) નૃત્ય (ઉદયશંકર, લચ્છુ મહારાજ, બિરજુ મહારાજ, રુકમણીદેવી અરુંડેલ) નાટક (ભરત મુનિ, શુદ્ધક, કાલીદાસ જયશંકર સુંદરી)</p> <p>(૨) કલાકારો અને કસબીઓના જીવનચરિત્ર (દ્રશ્યકલા, ચિત્રકલા, હુન્નર-વગેરે) ચિત્રકલા (રાજા રવી વર્મા, નંદલાલ બોઝ, રવિશંકર રાવલ)</p>
એકમ-૨	શિક્ષણમાં રંગમંચ અને સાંસ્કૃતિક ઉત્સવો:
	<p>(અ) શિક્ષણમાં વિવિધ નાટ્ય કૌશલોનો ઉપયોગ</p> <p>(૧) સંવાદ, સંવાદલેખન, નેપથ્ય, હલન-ચલન અને ભાષણ</p> <p>(૨) એકોકિત, પ્રસંગ આધારિત રજૂઆત, છટા, વાર્તા-કથન</p> <p>(બ) સામાજિક જાગૃતિના સંદર્ભમાં શેરી-નાટકો અને ચલચિત્રો</p> <p>(૧) સામાજિક સમસ્યાના સંદર્ભમાં શેરી નાટકનું આયોજન અને શેરી નાટકની સામાજિક અસર</p>

	<p>(૨) દસ્તાવેજી, ટુંકી ફિલ્મો અને ચલચિત્રની સમીક્ષા (કોઈ પણ એક)</p> <p>(ક) ભારતમાં સાંસ્કૃતિક તહેવારો</p> <p>(૧) સાંસ્કૃતિક તહેવારોની ભૂમિકા અને અસરો</p> <p>(૨) પ્રાદેશિક સંસ્કૃતિ અને કલા માટે શિક્ષણની ભૂમિકા</p>
એકમ-૩	પ્રયોગકાર્ય
	<p>(અ) દ્રશ્યકલાઓ અને હુન્નરકલાઓ (પ્રાયોગિક)</p> <p>(૧) દ્રશ્યકલાઓની વિવિધ સામગ્રી દ્વારા પ્રયોગાત્મક રજૂઆત (રંગીન સળીઓ (કેયોન), પોસ્ટર, રંગોલી, માટી વગેરે..)</p> <p>(૨) કલાઓના વિવિધ પ્રકારોનું અન્વેષણ અને રજૂઆત (ચિત્રકલા, બ્લોક પેઇન્ટિંગ, ગ્લાસ પેઇન્ટિંગ, કોલાજ, કલે મોડેલીંગ, પેપર-કટીંગ, ફોલ્ડીંગ વગેરે..)</p> <p>(બ) અભિનય કલાઓ : નૃત્ય, (રંગમંચ, સંગીત, કઠપૂતળીના ખેલ)</p> <p>(૧) સંગીત, નૃત્ય, રંગમંચ અને કઠપૂતળીના ખેલના પ્રાદેશિક સ્વરૂપોનું શ્રવણ, નિરીક્ષણ અને અન્વેષણ</p> <p>(૨) પ્રાદેશિક કલાના કોઈપણ એક વિભાગમાં સહભાગીદારી અને કામગીરી (લોકનૃત્ય, ભવાઈ, લોકગીત, ભજન, દુહા-છંદ વગેરે..)</p> <p>(૩) લઘુનાટકનું આયોજન અને અમલીકરણ (સંવાદલેખન (પાઠ્યપુસ્તક આધારિત) કે પ્રસંગ આધારિત આકસ્મિક પાઠ આયોજન અને અમલીકરણ)</p> <p>(૪) કઠપૂતળી બનાવવી (માસ્ક પપેટ, ફિંગર પપેટ)</p>

Suggested activities:

- (1) Visit and report of Art and craft fairs.
- (2) See performances of various Artists (live or recorded)
- (3) Visit exhibitions related to visual arts and fine arts.
- (4) Invite Artists and Artisans for interaction and demonstration from the community.
- (5) Interpretation of art works/commercials/events etc.
- (6) Maintain diary on art interactions.
- (7) Study of biographies of eminent artists and artisans.
- (8) Planning Radio-scripts.
- (9) Searching of various reference materials of Drama and Art in Education.
- (10) Preparation of various puppets.
- (11) Use puppetry in lesson-planning.

References:

Armstrong, M. (1980). The practice of art and the growth of understanding. In Closely observed children: The diary of a primary classroom (pp.131-170). Writers & Readers.

Davis, J .H. (2008). Why our schools need the arts. New York: Teachers College Press.

Devi Prasad, Art: The Basic of Education, National Book Trust.

Devi Prasad, Shiksha Ka Vahan: kala National Book Trust Contractor & Creative Drama and Puppetry in Education. A Perspective National Book Trust.

- GOI. (1992,1998). National policy on education, 1986 (As modified in 1992). Retrieved from http://mhrd.gov.in/sites/uplod_files/mhrd/files/NPE86-,pd92.pdf
- Heathcote, D., & Bolton, G. (1994). Drama for learning: Dorothy Heathcote's mantle of the expert approach to education. Portsmouth. NH: Heinemann Press.
- Jag Mohan, Documentary Films and Indian Awakening (NCERT).
- John, B., Yogin, C., & Chawla, R.(2007). Playing for real: Using drama in the classroom. Macmillan.
- Ladson-Billings,G. (1995). Toward a theory of culturally relevant pedagogy. American Educational Research Journal, 32(3), 465-491.
- Michale John, A (1993); A Practical Guide for Teaching visual Arts.
- NCERT Committee on improvement of Art Education, 1966.
- NCERT. (2005). National curriculum framework. NCERT.
- Olson, D.R.,& Bruner, J.S.(1996). Folk psychology and folk pedagogy. In D.R.Olson & N. Torrance (Eds.), The handbook of education and human development (pp. 9-27).Blackwell.
- Parekh, B.C.(2000). Rethinking multiculturalism: Cultural diversity and political theory (pp. 213-130). Palgrave.
- Prasad, D. (1998). Art as the basis of education. National Book Trust. Retrieved from http://www.vidaonline.net/list.php?pageNum_books=62&l2=bi%20&l1=b1%20&l3=b1tp
- Pran Nath Mago, Contem Porary Art in India. A Perspective National Book Trust.
- Sahasabudhe, Prabha: Design for learning through the Arts' Presentation of paper at IICO Asia, project UNESCO and centre for international Art Education symposium IIC, New Delhi.
- Teachers' Handbook of Art Education, NCERT (class VI) Fun with Art & crafts (NCERT).

વ્યાસ, સતીશ; ગુજરાતી નાટક
નાદી, તપસ્વી; ભરતનું નાટ્યશાસ્ત્ર
કડકિયા, કૃષ્ણકાંત; ભવાઈ,નટ,નર્તન અને સંગીત
ઠાકર, ધનંજય; નાટ્યલેખન
ઠાકર, ધનંજય; નાટ્ય પ્રયોગોના મૂલ્યાંકનના સિદ્ધાંતો
ઠાકર, અશ્રુત; ભરતનું નાટ્યશાસ્ત્ર
ભટ્ટ, માર્કડ; નાટ્ય નિર્માણ
બરાડી હસમુખ; ગુજરાતી થિયેટરનો ઇતિહાસ
બરાડી હસમુખ; નાટક દેશ વિદેશમાં
વ્યાસ, અભિશ્રુત; ફિલ્મકલા
દિવેદીયા, નરસિંહરાવ; અભિનયકલા
ઠાકર, ધીરુભાઈ; રંગમાધુરી
ધો-૧૦નું સામાજિકવિજ્ઞાનનું પાઠ્યપુસ્તક; ગુજરાત પાઠ્યપુસ્તક મંડળ

